

ตำราพิชัยสงคราม

ของ

กรมศิลปากร

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางสนิมทन्नารท

(ตลับ บุณยรัตพันธ์)

895.911

ก169ตต

ฉ.2

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

ตำราพิชัยสงคราม

ของ

กรมศิลปากร

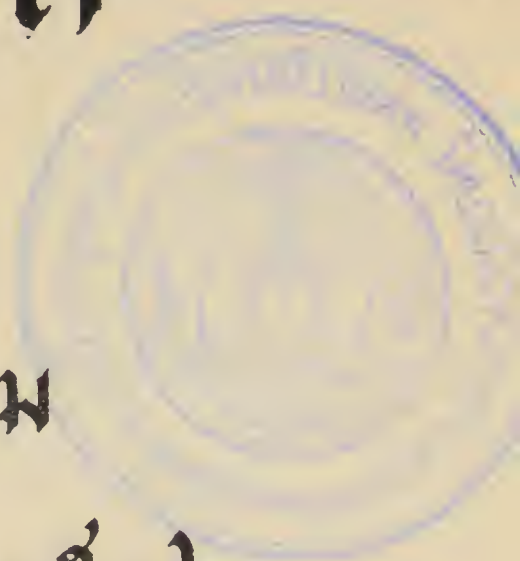
พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางสนิษนรนาถ

(ตลับ บุณยรัตพันธุ์)

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

ตำราพิชัยสงคราม

พิมพ์ครั้งแรก	งานพระราชทานเพลิงศพ นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร บุณยรัตพันธุ์)	พ.ศ. ๒๔๖๙
พิมพ์ครั้งที่สอง	งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงพิชเยนทรโยธิน (สงัด อินทรโยธิน)	พ.ศ. ๒๔๗๓
พิมพ์ครั้งที่สาม	งานฌาปนกิจศพ เด็กชายอัญชานนท์ ปราโมทย์	พ.ศ. ๒๔๘๐
พิมพ์ครั้งที่สี่	งานพระราชทานเพลิงศพ พันโท หลวงจรรยาเรืองฤทธิ์ (รื่น วิภาตนันท์ จรรยาเรืองฤทธิ์)	พ.ศ. ๒๕๐๕
พิมพ์ครั้งที่ห้า	งานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยเอก ขุนวรรณิตินิสัย (สอน นิธินันท์)	พ.ศ. ๒๕๑๐
พิมพ์ครั้งที่หก (๑,๕๐๐ เล่ม)	งานฌาปนกิจศพ นางสนิทนรรณถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์)	พ.ศ. ๒๕๑๒

เลขหมู่ 895.911
: ก 169 ๓๓
: ๑.2
เลขทะเบียน 014507

๗๒๕๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ทำพระจันทร์ พระนคร
นางสนธิวรรณ บุณยศิริพันธุ์ เจ้าของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๒

คำนำ

ในงานฉาบปกิฉศพ นางสนิทนรนารถ (ตลับ บุนยรัตพันธ์)
ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม กำหนดวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช
๒๕๑๒ นายพัฒน์ บุนยรัตพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่ง
เป็นบุตร ได้มาติดต่อกรมศิลปากร ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง
ตำราพิไชยสงคราม ของกรมศิลปากร เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้
กรมศิลปากรยินดีอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

หนังสือเรื่องตำราพิไชยสงครามนี้ กรมศิลปากรมีต้นฉบับโบราณ
และสมุดไทยเก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติ หลายฉบับด้วยกัน
หนังสือเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร บุนยรัตพันธ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙
โดยใช้ต้นฉบับที่จารลงในคัมภีร์ลาน ของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช
(เวก บุนยรัตพันธ์) บิดา นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร
บุนยรัตพันธ์) ซึ่งนางแวว บุนยรัตพันธ์ ได้นำมาถวายสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฏ์ และได้โปรดประทานมายัง
หอพระสมุดฯ เพื่อตรวจสอบฉบับโบราณกับฉบับสมุดไทย ในการพิมพ์
ครั้งนั้นได้พิมพ์ไว้ตามฉบับโบราณ เพิ่มเติมด้วยข้อความในสมุดไทย
ถึงตอนที่จบข้อความว่า “.....บริบูรณ์ถ้วนหน้า อ่านแล้วจงจำฯ”
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระ
นิพนธ์ “ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงครามคำกลอน” ให้พิมพ์ไว้ใน
ครั้งนั้นด้วย และได้ทรงบันทึกไว้ข้างท้ายว่า ยังมีต่อกอีก ในการจัดพิมพ์
ครั้งที่หกนี้ เจ้าภาพในงานฉาบปกิฉศพ นางสนิทนรนารถ (ตลับ
บุนยรัตพันธ์) ประสงค์จะพิมพ์ข้อความต่อจากที่พิมพ์ไว้แล้วด้วย จึงได้

ขอให้เจ้าหน้าที่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ตรวจสอบเพิ่มเติม กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ได้ตรวจสอบสมุดไทยรวม ๗ เล่ม แล้วได้คัดเลือกเล่มที่ข้อความและภาพเรียบร้อยให้พิมพ์เพิ่มเติมไว้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ ตอนที่พิมพ์เพิ่มเติมนี้ เป็นตอนที่ว่าด้วยกลศึก ๒๑ กลศึก และว่าด้วยแผนที่ตั้งทัพ สมุดไทยเล่มนี้มีประวัติแจ้งไว้ว่า หลวงวิจิตรวาทกิจ มอบให้หอสมุดฯ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ เริ่มข้อความตั้งแต่ “.....” จบข้อความว่า “.....มโหรีมาฯ” ต่อจากนั้นเป็นภาพแผนที่ตั้งทัพต่าง ๆ รวม ๑๗ ภาพ แล้วเริ่มข้อความว่า “ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวาย.....” จบข้อความท้ายเล่มสมุดไทยว่า “.....ขอเดชะ”

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้นำคำนำในการพิมพ์ครั้งแรก พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาพิมพ์ไว้ด้วย และเจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ นางสนิทนรนาถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ให้พิมพ์ไว้ต่อจากคำนำนี้

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศแด่ นางสนิทนรนาถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) เป็นมาตุภูมิฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสืออันมีค่าออกเผยแพร่เป็นวิทยาทาน ขอกุศลทั้งนี้จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ นางสนิทนรนาถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ประสบแต่อริยสุคุณมณูญผลในสุคติสัมปรายภพ สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๓ มกราคม ๒๕๑๒

คำปรารภ

ในงานฉาบปกิฉศพคุณแม่ของข้าพเจ้า ซึ่งได้ปรึกษากับพี่ ๆ น้อง ๆ ถึงหนังสือแจกในงานอันเป็นประเพณีอุทิศส่วนดีของหนังสือให้เป็นกุศลบุญแก่คุณแม่ในสัมปรายภพ นั้น ต่างเห็นร่วมกันว่าตระกูลของเราเป็นตระกูลทหาร บรรพบุรุษทุกรุ่นได้มีส่วนช่วยในการธำรงรักษาเอกราช และความสงบภายในมาแล้ว แม้แต่ลูกของคุณแม่ พี่ชายใหญ่ก็ได้ไปในงานสงครามสมัยเอเซียบูรพา ตัวข้าพเจ้าเองก็ได้มีส่วนช่วยปราบปรามอยู่ในสงครามบ่อนทำลายขณะนั้น สมควรจัดพิมพ์หนังสือที่มีประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องทัฬหี อันอาจประยุกต์มาเป็นทางปฏิบัติได้ เพื่อความมั่นคงธำรงอยู่ของชาติก็จะสมสมัย เป็นกุศลกรรมทั้งยังจะถูกใจคุณแม่มาก หากท่านมีญาณวิถึจะพึงทราบ เพราะคุณแม่ของข้าพเจ้าท่านเป็นนักสู้ตัวจริง ทั้งต่อสู้ชีวิต ต่อสู้ภัยอันตราย อันเป็นประวัติภายในครอบครัว ลูก ๆ ทราบกันดี ข้าพเจ้าก็นึกได้ถึงเมื่อครั้งเป็นนักเรียน จำโคลงบทลิลิตตะเลงพ่ายของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ตอนหนึ่งว่า

“จงแจ้งแห่งเหตุเบื่อง	โบราณ
เป็นประโยชน์ยุทธการ	กล่าวไว้
เอาใจทหารหาญ	เร่ร่อน อยู่นา
อย่าระคนปนไกล่	เกลือกกลวขลาดเขลา
หนึ่งรูปยหเส็กไสร	สบสถาน
เจนจิตวิทยาการ	กาจแก้ว
รู้เชิงพิชัยชาญ	ชุมค่าย ครอบนา
อาจจะรอนรณแผ้ว	แพกแพ้วพั้งหนั”

อันเป็นหลักยุทธศาสตร์ของโบราณ ตามตำราพิชัยยุทธ์ ถ้าจะ
ถอดความโดยประยุกต์จะเห็นหลักการ ดังนี้

๑. มีการนำทัพดี	กล้าหาญ อดทน ไม่หลงผิด
๒. กำลังพล	การส่งกำลังบำรุงดี ขวัญทหารดี
๓. การข่าวดี	รู้กำลังและการเคลื่อนไหวของ ข้าศึกทุกสถานการณ์
๔. มีความรู้ทางวิชาการ	หรือชำนาญในเชิงยุทธ์
๕. ทางยุทธการ	รู้จักวัดตงค่าย หรือนัยหนึ่งศูนย์ ทางยุทธการ

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นงานทางทหารของ เสธ. ๑, เสธ. ๒, เสธ. ๓,
เสธ. ๔ ในปัจจุบันนั่นเอง เห็นได้ชัดเจนว่า ของเก่านั้นก็คือของใหม่
ยิ่งเก่ามาก ก็ยิ่งใหม่มาก จึงตกลงใจร่วมกันจัดพิมพ์ตำราพิชัยสงคราม
ของโบราณขึ้น ด้วยเหตุประการนี้ ขอกุศลผลเจตนาที่ลูก ๆ มุ่งมั่น
ให้ประเทศชาติของเรา ประสบความสงบสันติมีความมั่นคงและเจริญ
รุ่งเรืองสืบไป อันหนังสือนี้อาจมีประโยชน์ แม้เทียบได้เพียงน้ำหยด
เดียวในมหาสมุทรก็ตาม คุณแม่ที่รักของลูกคงถูกใจ และขอกุศลกรรม
นี้ จงเป็นผลแก่คุณแม่ของลูกในสัมปรายภพด้วยเถิด.

พัฒน์ บุณยรัตพันธุ์

ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

๑๖ มกราคม ๒๕๑๒

นางสนิทธนารถ

(ตลับ บุญรัตพันธ์)

ชาตะ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๔

มรณะ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ประวัติ

คุณแม่ตลับ บุษยรัตพันธ์ เกิด ๓ ๗ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๒๔
ตำบลเสาชิงช้า พระนคร เป็นบุตร คุณยายพุ่ม และ คุณตาสาย

ในครั้งแรกนั้นยังไม่มีนามสกุลใช้ ภายหลังประกาศพระราช
บัญญัติขนานนามสกุลแล้ว ทายาทผู้สืบสายต่างก็ตั้งนามสกุลวงศ์ของ
ตนขึ้น สายใดมีแต่ธิดาหรือไม่มีทายาท ชื่อสกุลก็ไม่ปรากฏ ฉะนั้น
เพื่อให้ลูกหลานได้ทราบเป็นทางสืบเสาะเครือญาติ จึงขอท้าวความไว้

คุณยายพุ่ม เป็นบุตรพระยาเกษตรรักษา มีนิวาสสถานอยู่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา (ตรงท่าเกษมติดกับธนาคารชาติในปัจจุบันนี้) ตำบลบาง
ขุนพรหม พระยาเกษตรรักษาผู้นั้น เมือยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระพิพิช
โกศย์กับพี่ร่วมบิดามารดากัน ๓ ท่าน คือ พระยาเทพอรชุน (สืบสกุล
ว่า “สุนทรารชุน”) พระยาราชวรานุกูลและพระยาราชภักดี ร่วมกันสร้าง
วัด ได้รับพระราชทานนามว่า “วัดสามพระยา” ปรากฏมาจนทุกวันนี้

คุณยายพุ่มได้สมรสกับคุณตาสาย ข้าราชการฝ่ายราชทัณฑ์ สังกัด
ในพระยาราชรองเมือง แต่ชีวิตสมรสดำเนินอยู่ในระยะอันสั้น คุณ
ตาสายได้ถึงแก่กรรม ทั้งบุตรน้อยไว้ ๒ คน คือ คุณป้าพร้อม ศรีหงษ์
กับ คุณแม่ตลับ บุษยรัตพันธ์

เมื่อคุณแม่ตลับเจริญวัยขึ้น คุณยายได้นำไปถวายตัวเป็นข้าหลวง
ในพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑารัตน์ราชกุมารี (สมัยนั้น ๆ ของ
กรุงรัตนโกสินทร์นั้น บรรดาข้าราชการ, คหบดี ต่างชวนชวายเป็นชอง
ทางที่จะส่งธิดาเข้าไปอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวัง เพื่อศึกษาขนบ

(๒)

ประเพณีและสรรพวิชาการอันควรแก่กุลสตรี ซึ่งเป็นแห่งเดียวเหมือน
วิทยาลัยสตรีในสมัยนั้น) ครั้นอายุพอสมควรจึงทูลลาออกมาสมรสกับ
ขุนสนิทนรนาถ (เพิ่ม บุญรัตพันธุ์) ซึ่งขณะนั้นมีสัญญาบัตรเป็น
นายรองสนิทมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
บุตรจ่ารงค์ (กลิ่น บุญรัตพันธุ์) แห่งกรมพระตำราจหลวง (บุตรเจ้า
พระยาภูธรราชย์) กับท่านเกษร (บุตรพระยาโชติกราชเศรษฐี-ทองจีน
ไกรฤกษ์) มีบุตรธิดา ดังนี้

น.ส. รำไพ บุญรัตพันธุ์

พันตรี พร บุญรัตพันธุ์

นายเทพ บุญรัตพันธุ์

ธิดา สิ้นชีวิตแต่เยาว์วัย

นางรำพรรณ ตีรจินดา

นายพัฒน์ บุญรัตพันธุ์

นายไพศาล บุญรัตพันธุ์

นายภิญโญ บุญรัตพันธุ์

โดยทั่วไป คุณแม่เป็นผู้มีสุขภาพดีและแข็งแรง นอกจากจะปวด
ตามขาและเอวเป็นครั้งคราวอันเป็นปกติวิสัยของผู้ชรา ในระยะหลัง
เวลาปวดมักจะมีไข้และความดันโลหิตแปรปรวน ลุกๆ ได้รับหมอมมา
รักษาทั้งที่บ้านและนำไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลหลายครั้ง ๆ สุดท้าย
ได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ณ โรงพยาบาลหญิง ตำบลพญาไท เมื่อ
วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๑ เวลา ๑๘.๐๐ น. รวมอายุได้ ๘๗ ปี

(๓)

ลูกทุกคน พอใครโตพอจะรู้ความ สิ่งแรก จะเห็นคุณแม่เห็นด
เห็น้อยตั้งแต่เข้าจนเย็น ส่วนมากถึงค่ำ โดยทำงานเพื่อคุณพ่อและ
ลูก ๆ ๗ คน แม่มีคนอื่นช่วย คุณแม่ก็มียอมละเลย ครั้นเมื่อลูกโต ๆ ไปหมด
ก็รับหลานคนนั้นบางคนนั้นบางมาเลี้ยง

คุณแม่เป็นคนขยัน มีฝีมือในการทำกับข้าว เพราะฝีมือทำกับข้าว
ของคุณแม่ ทำให้คุณแม่ต้องเห็นดเห็น้อยมากขึ้น มักจะถูกขอร้องหรือ
บอกบุญบ่อย ๆ ซึ่งคุณแม่ก็เต็มใจรับช่วยโดยไม่เห็นแก่เห็น้อยทุกงาน

คุณแม่เป็นผู้โอบอ้อมอารีและเผื่อแผ่แก่ทุกคน จึงเป็นที่รักของ
ลูกหลานและผู้ใกล้ชิด เมื่อคุณแม่มาจากไปจึงรู้สึกกว้างขวางว่าเหว่ นับแต่
นั้นลูก ๆ และหลานจะไม่ได้พบเห็นคุณแม่อีกแล้ว ขอกราบให้วิญญาณ
อันบริสุทธิ์ของคุณแม่ได้รับทราบไว้ด้วย ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้พวก
เราลูก ๆ ทุกคนได้เป็นลูกของคุณแม่ที่ลูกรักและเคารพทุกชาติไป

ขอกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้สร้างสม รวมทั้งความดีที่คุณแม่หากอวย
ไว้ อีกทั้งแรงอธิษฐานของลูก ๆ จงตกลงบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่ไป
สู่วิมานแห่งกุศล ณ สัมปรายภพ เทอญ.

บุตรธิดา

ตำราพิไชยสงคราม

คำนำ

เมื่อพิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือตำราพิไชยสงคราม คำกลอนในสมุดเล่มนี้ พิมพ์จากฉบับเดิมของเจ้าพระยาศรีธรรมราช (เวก บุนยรัตพันธ์) ผู้เป็นบิดาของ นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ นางแวว บุนยรัตพันธ์ ผู้เป็นมารดา นำมาถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ ด้วยทรงพระเมตตาโปรดรับจะจัดการพิมพ์หนังสือแจกช่วยในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยารามจตุรงค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์ฯ จึงประทานมายังหอพระสมุดฯ เพื่อให้สอบกับฉบับที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ เสียก่อน แล้วโปรดให้พิมพ์ตามอักขรวิธีที่จารไว้ในคัมภีร์ลานต้นฉบับ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนที่จะสอบสวนอายุของคำกลอนนี้ ข้าพเจ้าอนุโมทนาในพระดำริ และเพื่อจะเพิ่มพูนประโยชน์แห่งพระดำรินั้น ได้เรียบเรียงเรื่องตำนานหนังสือพิไชยสงครามตามที่หอพระสมุดฯ ได้สอบสวนทราบความเพียงใด พิมพ์ไว้ด้วย.

ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงคราม

อันหนังสือตำราพิไชยสงครามนี้ ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า “สมเด็จพระรามาธิบดี (พระองค์ที่ ๒) แรกให้ทำตำราพิไชยสงคราม” เมื่อปีมะเมียสัมฤทธิศก (พ.ศ. ๒๐๔๑) และมีเค้าเงื่อนเป็นที่สังเกตว่า ดูเหมือนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะได้ให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ อีก

พิไชยสงครามไทยให้ดีขึ้นสมัย เช่นกระบวนใช้ปืนไฟใหญ่น้อยเป็นต้น
 กว้างในสมัยครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่งตำราพิไชยสงคราม
 ยังหาชำนาญชำนาญการใช้ปืนไฟไม่ ภายหลังครั้งสมเด็จพระนเรศวรฯ มา
 ก็เห็นจะมีการตรวจแก้และเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามอีก แต่หากไม่มี
 จดหมายเหตุปรากฏ เพราะบ้านเมืองก็ยังมศึกสงครามต่อมา ความ
 จำเป็นต้องใช้ตำราพิไชยสงครามยังมีอยู่ไม่ขาด แต่ตำราพิไชยสงคราม
 ที่แต่งขึ้นหรือที่ชอบใช้กันในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เห็นจะเป็นไป
 ชอบข้างทางเชื่อนิมิตเวทมนตร์และอยู่ยงคงกระพันชาตรีเสียโดยมาก
 พาให้การศึกษาตำราส่วนซึ่งเป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเสื่อมลง ข้อนี้
 มีเรื่องปรากฏว่าเป็นเหตุอันหนึ่ง ซึ่งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าซ้ำศึก

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏว่าได้มีการตรวจชำระตำรา
 พิไชยสงครามครั้ง ๑ เมื่อในรัชกาลที่ ๓ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหา
 ศักดิ์พลเสด็จ เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ได้ทรงชำระ แถลง
 ความไว้ในบานแผนก ดังนี้

“วัน ๒๓ ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระกานักสัตว์สัพศก (พ.ศ.
 ๒๓๖๘) เพลาเช้าโมงเศษ พระบาทบรมนารถบพิตร สมเด็จพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จออก ณ พระที่นั่ง
 ศิวโมกชพิมานโดยบุรพาภิมุข ทรงสมათานเบญจศีลแล้ว ถวาย
 สังฆภัตทานแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นวาระพระวินัยมุณี วัดอรุณราชอาราม
 เป็นประธาน มีพระราชปริหาณดำหรั้ว่า พระพิไชยสงครามสำหรับ
 ราชณรงคนี้ ท่านที่เป็นทศปาโมกข์อาจารย์ ผู้รคัมภีร์พรหมสาตรทาง
 ไศยเวท หากจรนาร้อยกรองตกแต่งไว้ ก็เพื่อจะให้เป็นที่านุหิต

ประโยชน์แก่พระมหานครอันใหญ่อันเป็นที่ตั้งแห่งบวรพุทธศาสนา ตาม
 ลำดับกระษัตริย์สืบ ๆ กันมา อาจารย์แต่ก่อนผู้รั้งศาสตราพระพิไชย
 สงครามนั้นดีมาก ทุกวันนผู้ซึ่งจะรูนนกล้อมทราญถอยลงไม่บริบูรณ์
 หนึ่ง ผู้ซึ่งจะมีเพียรเล่าเรียนศึกษากห้ามผู้ที่จะบอกให้พิสดารไม่ พระราช
 ดำหรับพระพิไชยสงครามในหอหลวงเป็นอันมาก ก็มอยู่เป็นหลายฉบับ
 จำลองคัดต่อ ๆ สืบกันมาพันเพือน ซ้ำกันบ้างผิดกันบ้าง ลางฉบับต้น
 ต้องกันปลายผิดกัน ลางฉบับปลายต้องกันต้นผิดกัน ไม่เป็นหมู่
 เป็นเหล่า หาเป็นอันดับหมวดกองไม่ ขุนพลผู้ภักดีจะกระทำการฉลอง
 พระเดชพระคุณต่อสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะไว้ชื่อในแผ่นดิน มีเพียร
 อุตสาหะจะศึกษาอาศัยตามตำหรับเล่มกึ่งจะรู้เป็นอันยาก จึงมีพระราช
 บันทูลคำหรัคส่งพระเจ้าวรวงศาเธอ พระองค์เจ้าสุริยวงษ^(๑) ให้จัดเข้า
 ทูลฉลองธูลพระบาทที่มีสติปัญญาชำระคัมภีร์ศาสตราพยากรณ์ฤกษ์บนล่าง
 วิชาวิชาไมยมนต์เลขยันต์แลอาถันไม้มขมนาม แลพระราชพิทักษ์ขมนามที่
 พยุหะฉลาดในการเรียบเรียงถ้อยคำแลธรรมคธภาคออกเป็นสยามภาค
 ได้ จะให้ชำระพระราชตำหรับพระพิไชยสงครามให้ถูกถ้วนเป็นหมู่
 เป็นเหล่ามิให้พันเพือน ให้เห็นรู้ง่าย โดยหวังพระราชฤไทยประสงค์
 จะได้สืบกระษัตริย์อันจะดำรงพันพิภพปริมณฑล พระราชศรีมาอณาจักร
 พระมหานครศรีอยุธยาอันใหญ่ แล้วจะได้เป็นที่ตั้งมั่นแห่งพระบวรพุทธ
 ศาสนา กว่าจะถ้วน ๕๐๐๐ พระวษา ทงจะสงเคราะห์ปกป้องสมณ
 พราหมณาจารย์ ทวยราษฎรให้ไ้ซึ่งความสุขด้วย ใช้พระไทยจะอุสาหะ
 ด้วยโลภมูล โทสมูล โมหมูล นั้นหามิได้ ตั้งพระไทยจะดำรงพระพุทธ

(๑) เป็นพระเจ้าลกเธอในรัชกาลที่ ๑ ต่อมาได้เป็นกรมหมื่นสวัสดิวิชัย ครั้นถึงรัชกาล
 ที่ ๔ เลื่อนเป็นกรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ์สุขวัฒนวิชัย

ศาสนาถวายเดี่ยว ผลานิสงส์การพระราชฐานะ^๕ ขอให้^๖เป็นบัจจยแก้
พระนิพานในอนาคต พระตำหรับพระพิไชยสงคราม^๕จะได้ปรากฏ ๓
หลักศิลาอยู่^๕สนกัลปาวสาน

พระเจ้าน้อยยาเธอรับพระราชปริหาญ จัด^๕ข้าทูลอองธุลีพระบาท
ผู้มีสติปัญญาได้พระยาบำเรอบริรักษ์ จางวางมหาดเล็ก ๑ พระมหาวิชา
ธรรม จางวางราชบัณฑิต ๑ หลวงลิขิตปรีชา เจ้ากรมอาลักษณ์ ๑
หลวงสุธรรมมาจารย์ ๑ พระโหราธิบดี จางวางโหรพระราชวังหลวง ๑
พระทเวะโลกย์จางวางโหร ๑ หลวงญาณเวท ๑ หลวงไตรเพท
วิไศรย ๑ ขุนโลกย์พรหมपालักรม ๑ รวม ๙ นาย พระเจ้าน้อย
ยาเธอเป็นแม่กอง

ครั้น ๓ วัน ๕ ๖ ๗ ค่ำ ปีระกาสัพทศก พร้อมกัน ๓ พระที่นั่ง
พุทธาสุวรรณค์ หลวงลิขิตปรีชาเจ้ากรมอาลักษณ์ เชิญพระตำหรับพระ
พิไชยสงครามข้างที่ออกมา เป็นพระสมุทพระราชตำหรับ ๑๔ เล่ม ให้
ลงมือจับชำระสอบสวนกัน ที่พื้นเพอนวิปลาตซักนักกว้างกาทกแต่^๕ให้ถูก
ถ้วน แล้ว^๕ชนกราบทูลพระกรุณาทุกเวลาเสด็จออกถวายสังฆภัตทาน
ทรงฟังธรรมเทศนาเข้าเย็น ภาอพระทัยบ้าง ทรงชำระวงกาดัดแปลงบ้าง
โปรดให้ออกมาเรียบเรียงชำระใหม่บ้าง แต่ได้ชำระพระตำหรับพระ
พิไชยสงคราม ๓ ๖ ๗ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระกาสัพทศก จนถึง
๓ วัน..... จึงสำเร็จ ให้^๕คัดส่งเข้าไว้ข้างที่ฉบับหนึ่ง ไว้ ๓ หอ
หลวงฉบับหนึ่ง”

ถ้า^๕ว่าตามความสันนิษฐาน เห็นว่าหนังสือตำราพิไชยสงครามตั้ง
แต่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่ง^๕ขึ้นแล้ว คงจะมีฉบับสืบมาทุก

เมื่อแต่อาศัยเหตุ ๒ ประการคือ เป็นตำราซึ่งมักปกปิดกัน ด้วยถือว่า
 สำหรับแต่ผู้ซึ่งจะเป็นนายทัพนายกองอย่าง ๑ กับอีกประการ ๑ เป็นสมัย
 ซึ่งยังไม่มีการพิมพ์หนังสือ ฉะนั้นที่มีอยู่จึงน้อย ใครจะคัดลอกได้ ฉะนั้น
 บริบูรณ์แห่ง เป็นเช่นนั้นมาแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นกรุงศรี
 อยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก ต้นฉบับหนังสือตำราพิไชยสงครามที่มี
 บริบูรณ์ เช่นฉบับหอหลวงเป็นต้น ก็เลยสูญ เหลืออยู่แต่ฉบับที่มี
 ผู้คัดลอกไว้แต่แห่งละเล็กละน้อย มักเป็นตำราที่แต่งใหม่ในปลายสมัย
 กรุงศรีอยุธยาเป็นพื้น เมื่อมารวบรวมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมักซ้ำ
 กันและกันเพื่อน ดังกล่าวในบานแผ่นกของสมเด็จพระบวรราชเจ้า
 มหาศักดิ์พลเสพย์ แม่ตำราพิไชยสงครามที่รวบรวมชำระครั้งนั้น เป็น
 หนังสือกว่า ๑๐ เล่มสมุดไทย เดียวกันไม่มีแห่งใดที่จะบริบูรณ์ครบ
 จำนวนสักแห่งเดียว

เมื่อพิจารณาเหตุตัวเรื่องในหนังสือพิไชยสงครามเพียงที่มีปรากฏ
 อยู่ ดูเหมือนตำราเดิมจะแบ่งเป็น ๓ แผ่นก คือว่าด้วยเหตุแห่งการ
 สงครามแผ่นก ๑ ว่าด้วยอุบายสงครามแผ่นก ๑ ว่าด้วยยุทธศาสตร์
 และยุทธวิธีแผ่นก ๑ การถือนิมิตต์ฤกษ์ยามและเลขยันต์อาถรรพศาสตร์
 ก็จะมีมาบ้างแล้วแต่โบราณ แต่มาเชื่อถือกันแก่กล้าขึ้นในตอนปลาย
 สมัยกรุงศรีอยุธยา ตำราพิไชยสงครามที่ปรากฏอยู่จึงเป็นตำราดูนิมิตต์
 ฤกษ์ยาม และทำเลขยันต์อาถรรพศาสตร์เสียโดยมาก ตำราการรบพุ่ง
 และอุบายสงครามเหลืออยู่แต่ที่เก็บใจความแต่งเป็นกลอน สำหรับ
 ท่องบ่นให้จำขึ้นใจอย่างเช่นที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้.

พระบวระพีไชยสงคราม

ตำรับไถ่

๑๖ นโมนมัสสวาย	อิสวรนารายณ์
อันเปนปิ่นโลกีย์	
ขอพระศรีสวสดีจงมี	เดโชไชศรี
กำจัตวิบัตินานา	
ตำนานญ์โบราณสืบมา	ประสิทธิ์วาจา
ประเสริฐให้เชี่ยวชาญ	
เราท่านร่ำเรียนชำนาญ	สำหรับทหาร
จะร่ำจะเรียนสืบไป	
ศรีสวสดีเดโชชัย	เรื่องฤทธิภาไกร
สำหรับพีไชยสงคราม	
นพพระบาทนารถทรงนาม	นพโลกย์ทั้งสาม
มีอาจเปรียบขุนปาน	
ท้าวไทไชสีห์โองการ	พลเรือนทหาร
รับสั่งใส่เกล้าเกษา	
จัตเจงแตงพยุหโยธา	พลช้างพลม้า
อีกพลรบครบครัน	

จัดทหารชาญเข้มแข็งขยัน	เร่งรัดเลือกสัน
ผู้ไว้วางใจผู้แ้วนแ้วนการ	
เกณฑ์ไว้ให้เสร็จโดยวาร	สำเหนียกเสียกสาร
ให้การศึกทุกอัน	
ปืนใหญ่หน้าไม้แก้ทัน	ใหญ่น้อยจงสัน
ให้เลือกแต่ล้วนอย่างดี	
แหลนหลาวทวนง้าวดาวจรี	กันถัดหัดถึ
ทั้งไล่แลหนีเขี้ยวชาญ	
อาลักษณ์รับพระราชโองการ	นอบน้อมทูลสาร
แล้วลงลิขิตบักใจ	
นบบาทนรนารถคลาไคล	สั่งแก้มหาดไท
นายเวนสาลาโดยมี	
กำหนดกฎเกณฑ์บาญชีย	เร่งรัดสัจดี
หมายบอกจงทวทงหลาย	
พระหลวงขุนหมื่นพันทนาย	ทวทงสองฝ่าย
ทหารพลเรือนชุมกัน	
นาหมื่นลงมานาพัน	ให้ชุนนุมนกัน
จงพร้อมศาลาลูกขุน	
คิดอ่านราชการปองปุน	มอบเลิกประมุข
ตั้งนั้นจะได้เท่าใด	

ไพรีหลวงสมนอกสมใน
ให้จัดจงเสร็จซ้ายขวา

เมืองเอกโทตรีจัตวา
เข้ามาจงทุกกระทรวง

เจ้าพญาแลพญาพระหลวง
ก็มาอเนกเนืองนอง

อาลักษณ์แต่งทับทูลฉลอง
แลยกกระบัตร์เกียกกาย

บึกบ็องกองแล่นภาสาย
ทงพวกรถนানা

นมัสศุอาร์ยวูตา
โบราณราชอันมี

ถ้าว่าเมืองใดก็ดี
เสวยสมบัติสวรรยา

จะใช้อำมาตเสนา
ไปราชการสงคราม

หาโชคเพลาวันยาม
ผู้ไปยุทธจงดีเจริญไชย

ถ้าว่าชะตาผู้ใด
ผู้ผ่านพิภพโลกา

คิควอนตราไตร

มีตราให้หา

หัวเมืองทั้งปวง

ตั้งเป็นนายกอง

ช่างม้ามากมาย

ผู้แต่งตำรา

ท่านท้าวจักรี

ผู้สมัญญา

ให้เลือกเอานาม

ให้คุณท้าวไทย

ให้คุณทั้งเมืองพารา	ขับในชะตา
แลได้ทั้งโชคจตุรง	
คิดอ่านแกว่นการมั่นคง	ผู้ปรีชาแยง
ไปยุทธชำนะสงคราม	
ปรราชศัตรูเกรงขาม	ไชยเยชดงาม
ประสิทธิเคชมहिมา	
ทั่วทุกประเทศนানা	ภาพระเดชา
จตุรงค์เรืองสืบไป	
ถ้าว่าชะตาผู้ใด	จตุรงค์บหมี่ได้
บเปนคุณในสงคราม	
ศึกเคียนศัทรูปขาม	ใช้ไปสงคราม
เขาซัดมีได้ก็จำไป	
ราชการอย่าได้ไว้ใจ	เปนนายกองใหญ่
อย่าทำให้เสียราชการ	
ให้ตั้งสวัสดิเป็นประธาน	ลบบวกคุณหาน
จงเที่ยงอย่าแปลกทำตาม	
เอาเศศให้ต้องด้วยนาม	นายกองสงคราม
ทั้งยุกกระบัตร์เกียกาย	
นายทับนายกองทั้งหลาย	คุณหารบวาทาย
เอาเศศให้ต้องตำรา	

ได้ส่วนผู้ใดจงตรา
ให้ถวนทั้งแปดพระองค์

เอาคนการตงลง
มาบวกด้วยเกินอันตรา

เอาพิศยี่สิบเจดตำรา
ตั้งไว้อย่าได้นิ่งนาน

สามลบคือแก้วตรีการ
ในพระบารมีตา

ถ้าเสศลดต่ำลงมา
คือพระเนาวะหรรคุณ

ห่านไปอย่าให้เสศสูญ
ผิสูงเร่งให้ลบลง

ได้เสศผู้ใดมั่นคง
ให้ตราตั้งไว้จงดี

เสศหนึ่งช่อครุทบั๊กษี
พยักขนามมहिมา

เสศสามสี่ห้านามราชา
นุภาพช่อราชสีห์

ห่านไปได้เสศทุกที
นนช่อสนกขนาม

กำลังเทวา

อินทรีย์อันปลง

บวกเพิ่มเกินมา

เอาสามสิบหาร

เอานพเทวา

ถ้าตำบวกหนูน

เสศนั้นประสง

เสศสองธิปดี

เสศนฤทธา

ผู้ใดเสศสี่

เสศห้าสมณชีพรามณ
พฤษศบตีอาจารย์

ช่อมุสิกกะนาม

เสศหกนายกองผู้หาร
สถิตในป่าพงพี

อชันามสถาน

เสศเจดเยาวราชอันมี
คือสี่กระบี่หนุมาน

นามนาควิติ

เสศแปดคือพระยาชสาร
แลอยู่ในป่าหิมวัน

มีฤทธิ์หาอาหาร

ลบบวกคุณทานอย่าผัน
เป็นศรีสวัสดิมงคล

ทำตามชอบธรรม

มีไชยไค้ชะเลยเกิดผล
อย่าเพี้ยนฉบับโบราณ

แต่งข้างแต่งพล

ให้นายกองพลสถาน
แต่โดยฉบับมีไชย

ลบบวกคุณหาร

ได้เสศในกองผู้ใด
อันชอบด้วยนามแก่กัน

เป็นมิตรสบไสม

มัทยัคส์จชื่อโดยธรรม
จงเป็นมิ่งมิตรอันเดียว

คิดอ่านด้วยกัน

พร้อมคิดพร้อมการฉบับเฉียว
ชอบการราชดงาม

เข้าคิดกลมเกลียว

ผู้เสศหมิต้องด้วยนาม	ปราบเสียนสงคราม
ชัคช้องบ่คล่องมิตี	
บริวารวอระราชมีสิริ	เศชะทงน ^{๕๕}
ก็เกิดสวัสดิมงคล	
มีไชยได้ชะเลยเกิดผล	เสศพญาล
มิชอบบังเหตุใจเอง	
กาลมรณะอะริเกรง	พีโรธกันเอง
จะเกิดพยาธิบสบาย	
พรัดพรากจากกันทั้งหลาย	ให้เร่งชวนชวาย
ผ่อนผันเอาเสศจงดี	
ช่างมาให้ได้นามศรี	สำหรับผู้ชู้
ประกอบให้ชอบชวนใจ	
หนึ่งโสคเป็นบ่กภาพไตร	โองการใช้ไป
ให้ปราบเสียนศัตรู	
ให้เร่งอ่านเขียนเรียนรู้	ถ้าแม่นศัตรู
มาตังจะใกล้ได้ผจนญ	
ให้แต่งตังทับขุนพล	ยี่สิบเบ็จกล
ตำหรับอันกล่าวโดยมี ฯ	
ร้าย	
๐ กลหนึ่งฤทธิ กลสี่หัจกร กลลักษณช่อนเงื่อน กลเถื่อน	
กำบัง กลพังผู้ผา กลมำกิ้นสวน กลพวนเรือโยง กลโพงน้ำบ่อ	

กลพ้อข้างป่า กลพ่างำดิน กลอินทรพیمان กลผลาญศัตรู กลชูพิศ
 แสลง กลแข่งให้อ่อน กลยอนภุษา กลเข้าให้หอม กลจอมปราสาท
 กลราชบัญญัติ กลฟ้าสนั่นเสียง กลเรียงหลกย่น กลบันพระราม ฯ

๑๖ โหราศาสตร์พิไชยสงคราม	มีแจ้งทุกนาม
จงเรียนให้รู้แต่งคน	
ให้แต่งทวยหารชาญกนัล	ณรงค์ปลอมปน
องอาจไปลาตลอบดู	
ทับค่ายฝ่ายศักรู	เข้ามาตั้งอยู่
ที่นั่นจะเป็นนามใด	
มีเขาจอมปลวกต้นไม้	ต้นหนึ่งสูงใหญ่
นามครุฑธ้อย่าได้อางขนาง	
ถ้าตั้งแนวป่าริมทาง	นามพยักฆโดยปาง
เสียงบีบประเปรียงเวียรวัน	
ผีไม้สามต้นเรียงวัน	ภูเขาคิมวัน
จอมปลวกอันใหญ่มหิมา	
ตั้งนอาจารย์ถา	พิปรายตำรา
ชื่อสี่รชนามสถาน	
ใกล้บ้านแทบทางโบราณ	สุนัขขหัวหาน
ตั้งรายแทบทางซึ่งไป	

ใกล้คลองห้วยแม่ น้ำไหล	บังคับชอไว้
ว่านากคนามโดยการ	
ดินโพรงปลวกหล้าอาหาร	มุสิกนามสถาน
ตำแหน่งมุสิกอาสรย์	
กลางทุ่งฝูงเนื้อเคยไคล	แสดงตำนานใน
กำหนดว่าชอชนาม	
ถ้าหญ้าแกมไม้ไผ่หนาม	อาจารย์แนะนำ
คชาคณาอาไศรย	
แปดนามตำราอันไพ	มูลกล่าวแต่ใน
มหาพิไชยสงคราม	
กล่าวไว้ให้รู้จักนาม	ผู้ใดทำตาม
จะเกิดสวัสดิแก่เรา	
ให้ดูทั้เราทั้เขา	ถ้าทั้เขาเบา
เอาฤทธหนักทั้ทวี	
จงเรียนอาจารย์วิทธิ	ให้เสร็จคำภีร์
นโมกำหนดคพฎากร	
จงมีความเพียรสังวร	สังวัทัยายกลอน
อันกล่าวให้สนเสรจกล	
ตั้งทั้ให้เปนมงคล	ข้าศิกยกพล
มาตีเข้าแพ้แก่เรา	

ถ้าพลเขามากโดยเตา	เราน้อยกว่าเขา
เขาแพ้แก่เราง่ายตาย	
ทำตามฤกษ์ยามท่านทาย	บุญเรามากหลาย
หมี่ตายจกกลับได้ดี	
เงินทองรังวัลศักตศิรี	แก่เราผู้มี
บำเหน็จในการสงคราม	
จงเพี้ยนราชการอย่าขาม	เข้ายุทธสงคราม
อย่าพลาดจรรู้ควรผจญ	
ความรู้เรียนให้ยิ่งคน	อาสาจุมพล
ท่านเท่าจะเลี้ยงโดยธรรม	
เลี้ยงทั้งพวกพ้องเผ่าพันธุ์	พระราชราชวัน
จกนบสนเหลือตรา	
ซื่อต่อวรราชราชา	ฝูงไทเทวา
จะเลี้ยงรักษาทุกประการ	
ดำหรัตตรัสใช้การงาน	กราบถวายมัสการ
ทุกคำเข้าอย่าลืมน	
อย่าคบคนพาลอังกุศล	ใจมั่นทุรชน
อย่าทำสนิจงผัน	
ซื่อต่อเจ้าชีพเป็นธรรม	ใครนึกร้ายมัน
จะแพ้อำนาจแก่เรา	

ถือนวจาสำล้าเนา	ความเท็จอย่าเตา
จะมีอำนาจฤๅไตร	
เรากินเข้าแดงผู้ใด	อาษาท้าวไท
ทำตามฉบับโบราณ	
แต่ก่อนบุญการ	ท่านสร้างสมภาร
มามากอะเนกยิ่งยง	
จึงเสวยสมบัติศุภผล	เพราะเทพนิมน
เปนเจ้าแก้วทงหลาย	
ถ้าใครคิดโหดหันตาย	ประหยัดอย่าคลาย
อย่าหมิ่นแก่วาชกิจการ	
บำบัตอนตรายอย่าพาล	เอาเศษภูบาล
ปกเกษเกล้าคลาไคล	
แม่นฆ่าศึกเสียนจองไทย	มันอัปราชัย
นิยมให้กลัวเอง	
อันทหารตุงใจนักเลง	ภอใจทำเพลง
ตืดสึดเป่าขับรำ	
ทวยหารเกล้าเกล้าจงจำ	เรียนเปนล้าเนา
สิบหกจงตามตำรา	
อย่าถือประทุษุคลาตคลา	สีกสาตำรา
จงเพียนให้เจนปากไย	

เข้าศึกรบค่ายเมืองใด	ต้องภักดีให้
จะไชยชำนะสงคราม	
รู้ไว้อย่าไขเนื้อความ	ใครใคร่เรียนถาม
จึงมีเมตตากรรณา	
เพียงนภอสดับปัญญา	อันผู้ปรีชา
ความรู้ฤๅสิ้นแก่ใคร	
ครันไคร่ำเรียนเขียนไว้	สืบบุตรหลานไป
เป็นผลประโยชน์กลป่า	
เทวามนุษยครุฑธา	นาคาสุรา
สรรเสริญจำเริญทุกประการ	
อย่าได้นินทาอาจารย์	ท่านผู้ปรีชาญ
นิพนท์ให้ชอบทางธรรม	
ขัดทับตรวจตราจัดกัน	โยธาพลชั้น
ทั้งเครื่องอาวุธศาสตรา	
ตรวจคุดทหารโยธา	พลคชอศวา
ทั้งพลรบครบครัน	
ปืนใหญ่หน้าไม้เขตชั้น	ดาบดงเกาทัน
ทั้งโล่หัตถ์นุແหลนหลาว	
กล้องสลัดหอกซัดทวนยาว	มุนนายเร่งป้าว
ให้มาจงพร้อมมุลกัน	

หาโชคเพลาเดือนวัน	ให้ชอบนามสรรพ
องชาลิตาราศรี	
ฤกษ์โหรฤกษ์ลมบัว	สกุณาสกุณี
ร่อนร้องรมเวหา	
ยกไปตามเกลศนาคา	อย่าแปรภักตรา
ไปตรงสุรินทราหู	
เหนเมฆเคลื่อนมาเป็นหมู่	เป็นรูปเมรุ
อ้ายยกฤกษ์นนมรณา	
ช่างม้าสารอกเลือดมา	ผู้คนจุลา
คลอศบุตรวิจลจากกาย	
นิมิตรตั้งน้มาหลาย	อาจารย์นาย
ประหยัดจะแพ้ศัตรู	
ฟ้าร้องลมต้องเป็นหมู่	ตรงหน้ามาสู่
ตั้งน้อย่าให้ยกพล	
ช่างม้าต้นต้นอลวล	อีกทั้งฝูงคน
เถียงกันวิวาทวนวาย	
เหนนุ่งผ้าขาวแล้วกลาย	กลับเป็นผ้าลาย
ผ้าเขียวแล่ม่วงแดงดำ	
นิมิตรนมิตจึงจำ	เร่งทำตามคำ
อันกล่าวอย่าไปโดยเดา	

เงาหัวเงาตัวหายเงา	กระบอกน้ำเหล้า
ผเอินวิบัติแตกเอง	
หอกคาบแหลนหลาวเป็นเพลง	พลัดจากมือเอง
บังเหตุหลุดลุ่ยตกลง	
อาศุภตายอยู่กลางดง	อย่าได้จำนง
ยุบาทเบื่องปลายตีน	
ต้นไม้ล้มอยู่กลางดิน	อย่าได้ดูหมิ่น
คำเนียรข้างรากอย่าคลา	
สกุณร้ายบินประจงมา	ห้ามอย่ายาตรา
ให้งคอย่าฟังบทจร	
นิมิตรบเป็นสถาพร	จงงคผันผอน
หาฤกษ์ได้ดีจึงไป	
ฤกษ์ดีมีสวัสดิมีไชย	ลมพัดหลังไป
จะได้ฆ่าศึกเร็วพลัน	
รูปจรเข้สองช่องกัน	ได้ลาพครามครัน
มีไชยจะได้ภารา	
เหยี่ยวกาแรงร้อนตามมา	คนคชอัคสา
กาแรงจะได้แย่งกิน	
พารองเบื่องหลังไต่ย่น	นิมิตรให้ภิญ-
โยยั้งจะเรืองฤทธา	

เหินเมฆเกลื่อนกลุ่มเวหา	ทิศหลังโศภา
ธงฉัตรพิพทอำพล	
ศัตรพ่ายแพ้ภูผล	เกิดสวัสดิมงคล
นิมิตรเลิศเรื่องรอง	
ไต้ยินแตรสังฆระฆังฆ้องกลอง	ยกไปตามสนอง
ฤกษ์ดีประเสริฐทุกอัน	
สมณชีพรามณพลชั้น	ช้างม้าตามกัน
ฤกษ์ดีเร่งให้ยกไป	
ผู้คนเอาของมาให้	บอกความจริงใช้
บเทจแต่ล้วนความดี	
ไปเราจะเรณูสวัสดิมีศรี	เสวยสุขอยู่ดี
เกษมสนุกนิหรรษา	
ถ้าฝั่งบินฉาบไปมา	เร่งยกโยธา
จะได้ไพร่พลโดยจง	
ทับหน้ากล้าหารยวดยง	ไปรณรงค์
จะปราบศัตรูอันหาร	
เค็รพลมนทกชำนาญ	ขุนพลองค์หาร
ให้ยื่นคชาโดยฉกรรจ์	
ประดับสรรพด้วยพลชั้น	ยื่นช้างแปรผรร
ภักตรไปตามเกลดนาคา	

ยื่นข้างให้พิจารณา
 ยাত্রาให้ได้ฤกษ์ดี ๆ

๑๑ เมฆเคลื่อนที่ฆำกร
 ลาถึงทักษิณศรี
 สันแสงบสูญแสง
 อยายกพยุหพล
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 เมฆหมุ่นนั้นคืนไกล
 จักได้ไชยชำนะ
 สำฤทธิประสง
 ผู้เมฆแลเคลื่อนมา
 บุรพกลุ่มรังสีรไถง
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 คินถอยจากอำกร
 ลั่นฆ้องแล้วโบกธง
 ถ้ายุทธจะไชยา
 เมฆมาทักษิณทิศ
 จำเรณูฆ้องแลธงไชย
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 แม่เมฆนั้นคืนมา

คเมฆเคลื่อนมา
 อุตริศชะอุ่มสี่
 เข้ากลุ่มเคลื่อนพระสุริยล
 ไปแจ่มแจ้งยังม้วนนท์
 จะปล้นแพ้จะเสียไชย
 หมิทันบังพระสุริยไส
 ให้ลั่นฆ้องคำเนินธง
 สุรฤทธิเรืองณรงค์
 ประสิทธิสารุโดยใจ
 แต่ปาจิมีทิศไป
 อย่าเพื่อยกพลากร
 หมิทันบงกรวิวร
 ไม่บดบังพระสุริยา
 จัตรงค์พลาคลา
 วุทธิโดยมโนไน
 อุดรบีคอะโนไท
 ชะนะแท้อย่าสงกา
 หมิทันกลุ่มระวิวา
 อย่าเพื่อยกจะเสียการ

เมฆมาแต่บุรพทิศ	สถิตยประจิมโดยวาร
กลุ่มดวงพระสุริฉาน	บฉายแสงให้ยกธง
เมฆมาแต่ทิศนั้น	หมิ่นกลุ่มเข้าในวง
ถอยคืนมาทิศจง	อย่ายatraจะไภยยันต์ ฯ
๑๖ อาจารย์กล่าวไว้โดยบัณ	ฤกษ์นอกนั้น
ยอมมีอยู่สิ้นทุกคน	คือรายเหตุผล
คือพัดเข้าออกในตน	
ก็พึงสังเกตอาตมา	
ลมเดินจงพิจารณา	เหตุพัดซ้ายขวา
กล่าวฝ่ายลห้านาที	
ปลงปลอควิถีทจติ	อาไปบ่ถวิ
ฤกษ์นั้นสวัสดิมีไชย	
พัดตามเกลตนาภาไคล	เร่งให้ยกไป
จะได้นิกรโยธา	
อาจารย์กล่าวไว้โดยตรา	ลมในอาตมา
อเนกนานุประการ	
ถ้าออกเบื้องซ้ายเปรมปราน	ยุรยาตรอย่านาน
นามเรียกจันทกระลา	
ผลมออกโดยเบื้องขวา	คือสุริยกระลา
ท่านห้ามอย่าให้ยกพล	

ออกซ้ายภูลสวัสดิ์มงคล	อาวุธของตน
จิงกุ่มข้างซ้ายมีไชย	
ออกขวาอย่ายาดราไป	ถืออาวุธไว้
ในหัตถ์ข้างขวาแบบช	
ผลมออกเสมอสองประตุ	อาวุธถืออยู่
ทั้งสองหัตถ์ยืน	
ธนูบนหน้าไม้เกาทัน	กุ่มสองมือขยัน
แล้วยืนให้มั่นคงตรง	
ชี้ข้างอัศตรตัวยง	สองหัตถ์มั่นคง
กุ่มขอแลเครื่องสาตรา	
มณฑกเคินเพลโยธา	ชুমทวยอาษา
มาลองให้รู้เต็มใจ	
แล้วให้ปลุกสาลาไชย	ฉัตรเทียวรงไสว
ทงทูปแลเทียนชวาลา	
ไบศรีเจดชนันนมา	บุชาเทวา
อารักษ์เสื่อเมืองทรงเมือง	
โยธาพลทหารนองเนื่อง	ลาพระเสื่อเมือง
ไปปราบศัตรูอันหาร	
ครันแล้วให้แต่งเพดาน	สำหรับคชสาร
จงสรรพทงเครื่องอาษา	

พระสงฆ์อันทรงศีลา	ให้อารารณา
พระพุทธรูปเป็นประธาน	
ตั้งนำวงคำยโธการ	จำเริญในการ
พระปริตให้ไ้สามวัน	
เมื่อยรยาตราไปพลัน	ถวายบังคมกัน
พระบาทสมเด็จพระราชา	
เอนำลางบาทบาทา	ใส่เหนื่อเกษา
นำชูปพระแสงภูบาล	
กรทำสัตยาศิสถาน	กินแล้วกราบกราน
มาสระเกษเกล้าเกษา	
คชสารตัวอาจอาชา	อิกเครื่องสาตรา
มาตั้งพรังพร้อมโดยมี	
เทียรทูปคันธเครื่องใบศรี	โดยการวิทธิ
ทำขวันรศนำพุทธรมนตรี	
จึงจับเอาคำยมงคล	ใส่เสียนขุนพล
ใส่ข้างแล่ม้าทุกตัว	
จับบาทข้างม้าใส่หัว	ใส่เกล้าของตัว
จงธิศถารเสียงทาย	
ไหว้คุณพ่อแม่หญ้ายาย	ผู้เถาทงหลาย
อุบชฌาชีตนอาจารย์	

กระทำอภิวันทนนาการ	ขอพรพิสาร
พิเลิศประสิทธิทุกวัน	
ได้ฤกษ์สิ้นฆ้องสำคัณ	บีกลองรุมรัน
ให้โห่สำเนียงเกรียงไกร	
ยกพลเดียรดาษบินไฟ	ให้โบกธงไช
หน้าข้างสำคัณยาศตรา	
เมื่อดำเนินพลไคลคลา	พลศษอัศวา
พลรธาแจจล	
ยุรยาตรตามทางไพรสณฑ์	ถึงที่ชอบกล
ให้หยุดนิกรโยธา	
เร่งตริตรองพิจารณา	ต้องนามตำรา
จึงตั้งพรพลลาภุมไช	
ตั้งตามเกลดนาคลงไป	อย่าแปรภักตรไคล
คออสุรินทราหู	
อย่าแปรหน้าต่อมฤตยู	เหมือนแก่ราหู
ท่านแรงท่านร้ายเหลือใจ	
ข้างม้าเครื่องราชมะโนไม	ยืนที่เกรียงไกร
กระบวนชนบตามกระทรวง	
แต่งทหารให้ครบทั้งปวง	บ้องกันพลหลวง
ลูกหาบตัดไม้ทำค้าย	

ตัดให้ไต่จึงมากมาย	ทวยหาร ^๕ ทั้งหลาย
ช่วยปกช่วยป้องกันมา	
บันทึกตยคิดด้วยโหรา	คุณ ^๖ ควรรชะตา
วางลักษณะจันท์ฤกษ์จงดี	
ยกเสาเอกตั้งทวารศรี	สน ^๖ หม่องสามที
ให้ทันฤกษ์ยามเวลา	
ตั้ง ^๕ กาย ^๖ ค ^๖ บ ^๖ อม ^๖ ค ^๖ หา	ลง ^๖ ช ^๖ ว ^๖ า ^๖ ก ^๖ ห ^๖ น ^๖ า ^๖ ม ^๖ ห ^๖ น ^๖ า
สนามเพลาะ ^๕ ภ ^๕ ล ^๕ ช ^๕ น ^๕ ใน	
นอกในอาถ ^๖ ล ^๖ ป ^๖ ก ^๖ น ^๖ ไ ^๖ ภ ^๖ ย	ฝ ^๖ ง ^๖ ล ^๖ ง ^๖ จ ^๖ ง ^๖ ไ ^๖ ด้
ป้องกัน ^๖ ฆ ^๖ า ^๖ ค ^๖ ี ^๖ ก ^๖ ศ ^๖ ต ^๖ ร ^๖	
แล้วให้พิจารณา ^๖ ดู	ปล ^๖ ุก ^๖ เป ^๖ น ^๖ ที่ ^๖ อยู่
สาร ^๖ ม ^๖ ม ^๖ เท ^๖ พ ^๖ เท ^๖ ว ^๖ า	
วัก ^๖ เส ^๖ น ^๖ สัง ^๖ เว ^๖ ย ^๖ เท ^๖ ว ^๖ า	ทำ ^๖ น ^๖ จะ ^๖ กร ^๖ ุ ^๖ ณ ^๖ า
อ ^๖ ำ ^๖ น ^๖ ว ^๖ ย ^๖ ส ^๖ ว ^๖ ส ^๖ ต ^๖ สม ^๖ พ ^๖ อง	
แต่ ^๖ ง ^๖ อ ^๖ อก ^๖ ต ^๖ ระ ^๖ เว ^๖ น ^๖ ค ^๖ อ ^๖ ม ^๖ ม ^๖ อง	ช ^๖ ้ำ ^๖ ย ^๖ ช ^๖ ว ^๖ า ^๖ เป ^๖ น ^๖ ก ^๖ อง
เดิน ^๖ เก ^๖ ย ^๖ ว ^๖ ก ^๖ ระ ^๖ ห ^๖ ว ^๖ ัด ^๖ ตาม ^๖ ก ^๖ ัน	
คร ^๖ น ^๖ ค ^๖ ำ ^๖ ก ^๖ อง ^๖ เพ ^๖ ล ^๖ ิง ^๖ เร ^๖ ียง ^๖ ร ^๖ ัน	แม ^๖ ว ^๖ เ ^๖ า ^๖ ผล ^๖ ัด ^๖ ก ^๖ ัน
น ^๖ ว ^๖ ย ^๖ ฉ ^๖ า ^๖ บ ^๖ ร ^๖ ว ^๖ บ ^๖ ร ^๖ ต ^๖ ม ^๖ ัด ^๖ เ ^๖ า	
ผู้ ^๖ ค ^๖ น ^๖ ใน ^๖ ค ^๖ ำ ^๖ ย ^๖ ฝ ^๖ ำ ^๖ ย ^๖ เร ^๖ า	ก ^๖ อง ^๖ เพ ^๖ ล ^๖ ิง ^๖ น ^๖ ง ^๖ เ ^๖ า
ส ^๖ อง ^๖ ช ^๖ น ^๖ ผล ^๖ ต ^๖ ก ^๖ น ^๖ น ^๖ ง ^๖ ย ^๖ าม	

ปีกบองกองกระเวนห้ามปราม	ผู้คนไอจาม
สำเนียงครางกรนหลับนอน	
บินใหญ่หน้าไม้ธนูศร	ชาวช่างอัคร
ไล่เช่นแผลเครื่องสาตรา	
เปนมุ่มทุกชนกันมา	ศึกปนปลอมมา
ขออิงจงอาจจับปล้น	
อย่าให้โห่ร้องนี่นั่น	ถ้าโจมตีขั้น
แต่งออกให้ครันตีเอา	
ครันตีได้ฤกษ์ยามเช้า	จะเดินพลแล้ว
ให้แต่งทหารจงตี	
สามหอกเจตหอกโดยมี	กองร้อยจรัส
หน้าหลังระวางอย่าไกล	
สามหอกเดินตามกันไป	ฆ่าศึกน้อยใช้
จงช่วยกันจับเอามา	
กองร้อยเร่งหนุนอย่าคลา	ทหารกองหน้า
รุกรันเร่งตีประนัง	
นายกองแต่งกลอย่าง	ทหารกองหลัง
อย่าช้าแบ่งช่วยโดยมี	
แบ่งรักษาค่ายหน้าที่	ทำเนียมอันมี
ตำราน่าที่กองหลัง	

ศึกมาถ้ำพอกำลัง	เกลื่อนกล่นอย่าง
ให้เร่รุกรันไล่เอา	
ถ้าเห็นมากโดยเขา	อย่ารุกรันเขา
ดำริเร่งป้องกันตัว	
ป้องกันอย่าได้เกรงกลัว	ให้ทำแก้ว
ประจักษ์พญาราชสีห์	
จงคุกคามว่าที่	ใจคั่งยักษ์
จะเช่นจะฆ่ากินคน	
โกรธแล้วคลายหลังบัดคน	อ่อนเอาใจคน
ทั้งปวงแลไพรจึงกลัว	
แบ่งคนทำค่ายกันตัว	เป็นแพนยังชั่ว
มีเคสสถานแต่เดียว	
อย่าได้ถนลานแลเหลียว	อย่าหนีที่เดียว
ฆ่าศึกจะยามได้ใจ	
ถ้าหนีให้หนีทางไกล	ทดแทนให้ได้
จงค่อยถอยถดลงมา	
ไพร่พลปรีเปรมสหัสสา	คลายใจโสกา
เร่งคิดก็หน้าเต็มใจ	
ปืนใหญ่หน้าไม้เรียงไว้	ธนูหางไก
ดาบแหลนแลโล่ห้เกาทัน	

หอกทวนง้าวหลาวเรียงรัน	นกสับธนูคัน
แลเครื่องสาตราเรียงราย	
เครื่องช่างมาผูกทงหลาย	อย่าเปลืองแก้คลาย
จำผูกไว้ประจำการ	
ทำค่ายรอบแล้วอย่างนาน	จึงปลงคชสาร
อศุวราชเครื่องอาชา	
ถ้าจะยกย้ายพลคลา	พร้อมกันปฤกษา
อย่าได้ประมาทตริตรอง	
จักข้ามแม่น้ำห้วยหนอง	คชสารลำยอง
จงข้ามไปก่อนหัวที	
จึงข้ามอศุคร โดยมี	ตามคชหัตถี
แลข้ามเสบียงไพร่พล	
จึงข้ามโยธาสากล	ถึงแล้วบัดคน
จึงข้ามนิกรทับไชย	
บ้างตงพงษัดรำไร	คชสารคลาไคล
อศุวราชตามอันดับ	
ธนูน้ำไม้ปืนนกสับ	ปืนใหญ่ประดับ
ให้ไว้หน้าทับนายกอง	
เกาทันโล่ห์เขนทวนทอง	แข่งช่างทงสอง
เร่งไประวังศึกพลัน	

ภูเขาคู่หวัดรอกเรียงรัน	กองร้อยผาดผรร
คำเนียรไปก่อนโดยมี	
ทหารเลือกสันอันดี	กล้าแข่งฤทธิ์
ให้เนืองหนเนกองร้อยไป	
คชสารผูกเครื่องคลาไป	จึงให้ทับใหญ่
ไปคำเนียรสงคราม	
หม่ม่ากั้นถัดไต่ตาม	ตั้งต่อสงคราม
ไปตามทับใหญ่ไคลคลา	
ถึงเทพารักษ์รักษา	มีสารทewa
อย่าหมิ่นให้เรงกลัวเกรง	
ลงจากข้างม้าอย่าเกรง	คำรบยำเยง
มีใจจะอวยไชยศรี	
รูปเทียรของหอมอันมี	ของกินรสดี
ให้แต่งสการะบูชา	
ครันแล้วขอพรลีลา	พรานทางนำคลา
ให้เคลื่อนพยุหพลไกร	
หมอคชหมอกฤษเบิกไพร	พลจรเกือบใกล้
ฆ่าศึกจะสู้รบกัน	
ตั้งทบพันคเลือกสัน	ถ้าทับเขานน
ตั้งไชยภมราชสีห์	

ทั้บเราให้ตั้งจงคี	ไชยภูมอันมี
นามราชสีห์เหมื่อนกัน	
เขาตั้งคชสารตัวไกร	อิกพยักชฌาไชย
กล้าแข่งกำแหงนักหนา	
เราตั้งสีห์นามฤทธา	จึงปราบพยัฆมา
แลคชสารปะราไชย	
เขาตั้งที่นาคฤาไกร	เราตั้งให้ใหญ่
ที่ครุฑธเห็นเวหา	
เขาตั้งที่สุนักขา	ให้ตั้งโดยตรา
พยัฆนามฤทธิไกร	
ผิ้ออชฌนามโดยใน	ห่อนศัทรูไกร
จะเกิดอันตะรายหิมิตี	
ให้ตั้งไชยภูมสวัสดิมี	พิพัฒไชศรี
ชณะจะเรื่องในนระรงค์	
พลเขาสีเท่าโดยจง	พลเราน้อยลง
แต่กิงกสมเจตนา	
ควัยเดชไชยภูมโสภา	ภูลสวัสดิรักษา
เรื่องฤทธิเดโชไชย	
ตั้งทั้บแล้วลิลพลไคล	ออกกลาดกลางไพร
แสวงไปหาผู้คน	

อีกเสบียงอาหารโดยตลอด	พบศักรผจญ
เร่งจับได้จงจำมา	
ถ้าน้อยจับเอาอย่าคลา	มากเหลือปลา
ค่อยถอยค่อยถคออกไป	
ถ้าเขาไม่เห็นเราไกล	ค้อมมองจงได้
อย่าให้เขาเลงเห็นตัว	
แอบแนบเข้าใกล้อย่างกลัว	เร่งจับเอาตัว
ผูกมัดตรึงเอามา	
ไต่ถามเอาความกิจา	เหตุใดมีงมา
ค่ายเมืองศึกโพ้นเป็นไหน	
ถ้าถามมิบอกจริงใจ	เขียนถามความไป
ให้ไต่เที่ยงแท้โดยจริง	
ถ้าบอกจริงแล้วรำพึง	กลศึกอันยิ่ง
เกลือกเขาจะพ้อลวงเรา	
ตระให้ตลอดอย่านิ่งเนา	การงานอย่าเบา
กลศึกจะได้ไตรตรา	
แต่งออกเที่ยวตระเวนแสวงหา	ให้ดูฤทธา
กำลังฆ่าศึกอันจะผจญ	
หมี่แตกเร่งแต่งเปนกล	แต่งทัพเข้าปล้น
เอารุ่งไว้หน้าตามงาย	

หมี่แตกกลจงหลาย	ย้ายกลมากมาย
ตีทับให้ยับกลางคืน	
ถ้าพลแตกนั้นหมี่ย่น	ตกใจแตกตื่น
ผูกนช่างมาวุ่นวาย	
นายทับนายกองทั้งหลาย	เอิกเกริกกลัวตาย
ตรวจตราไม่ได้ไพร่พล	
ให้ทหารเผาค่ายบัดดล	ซัดเพลิงอลวอล
ไหม้ขึ้นในค่ายวุ่นวาย	
นายทับนายกองทั้งหลาย	พร้อมกันกฎหมาย
ให้กลับพยู่ห้ทับไชย	
ตำหรับหนึ่งเจ้าภพไตร	ประชิดเมืองไต
เร่งล้อมไว้ให้มั่นคง	
ช่างม้าว่าวุ่นโดยจง	ตั้งตามจำนง
กระบวนตำราอย่าคลา	
แต่งออกจุกช่องแสวงหา	ท่าทางไปมา
ที่คนคณาแจจรร	
ต่อมมองจับเอาตัวปล้น	ใต้ถามเหตุอัน
คิดอ่านการศึกเป็นไหน	
ถ้าทางเข้าออกนั้นใด	เลดลอคที่ไหน
อย่าอำเรงออกความจริง	

คิดอ่านผู้ใดรำพึง	กลศึกคำนึง
กิจการจะทำกลใด	
ช่างมารพลตรวจไตร	มากน้อยเท่าใด
ทงทวยทหารอาษา	
บินใหญ่บินน้อยคณนา	จะแต่งออกมา
ค่ายนอกประมาณเท่าใด	
บ้านเมืองตกแต่งเป็นไหน	เล่ห์นกลใด
อย่าได้อดเอื้อนอำพราง	
เขาจะสู้เราหฤบาทอวัง	คิดนั้นใดบ้าง
ศึกค่ายเมืองโพ้นเป็นไหน	
ถามให้สิ้นเล่ห์กลใน	เห็นจริงแล้วใช้
เร่งคิดกิจการยาคลา	
มั่นว่ามั่นว่าสัตยา	คิดอ่านไตรตรา
ในการเล่ห์กลสืบไป	
ห้อมล้อมอย่าให้ออกได้	เลศลอบหนีไป
จับกุมจำจองเอามา	
แต่งออกเที่ยวกระเวนแสวงหา	หลายท่าทางคลา
แต่ลวนทหารคนดี	
เสาะหาช่างมาอันมี	คนนอกบุรุษ
อีกทั้งเสบียงอาหาร	

โยธาสามารถเชี่ยวชาญ	เลือกเอาพลทหาร
ปลอมเมืองเลคลอกกลางคืน	
ปลอมได้เมื่อหลับมิดัน	เร่งเอาไฟฟัน
เผาขึ้นให้รวดเร็วพลัน	
เผาให้หลายแห่งคราวนั้น	ให้คิดอ่านกัน
ที่การจะกลับคืนมา	
ให้ปลอมครอกพันโกยา	เพราะควยบัญชา
บ่าบักวิบตจากโกย	
ผู้ใดจะอาสาไท	จงนำความไซ
ผู้ใหญ่อันท้าวบัญชา	
กำหนดกฎหมายโดยตรา	ยกพลลีลา
ตีทัตค้ายเอาเมือง	
โยธาพลทหารนองเนื่อง	ยกเข้าตีเมือง
ได้ฤกษ์เข้ามีดเวลา	
ช่างमारพลนนหนา	เกลื่อนกล่นกันมา
แลเหล่าแต่ล้วนคนดี	
บ้างแต่งร้านม้าโดยมี	บันไดหกกร
ยาวให้คนไต่ขึ้นไป	
บ้างแต่งหอรบบัดใจ	ลากเอาปืนใหญ่
ยิงไล่เป็นกลนองเนื่อง	

วิมลยับย้อยทั้งเมือง	เผาเมืองลูกเรือ
บินใหญ่ยิงซ้ำเข้าไป	
เหลือพันทหารบมีไหว	ย่อยยับประไล
วินาศม้วยคงคิน	
บินใหญ่นำไม้ธนูศิลป์	กันถัดหัตคินทร์
เบียดเสียดเยียดยัดกันไป	
คุมกันเผาเมืองประไล	จับเอาผู้ใหญ่
ผูกคอมัดคุมเอามา	
อีกทั้งผู้คนโยธา	ผูกตรึงมา
เสียงสับยับย่อยพาไป	
บินใหญ่บินน้อยมีใน	เมืองเครื่องภูไนย
ทั้งสร้อยมงกุฎสังวาล	
สิบสองพระคลังภูบาล	สมบัติพิศถาน
ให้เลือกเอามาเป็นหลวง	
สิ่งของชาวเมืองทั้งปวง	โยธาพลหลวง
จงช่วยกันเก็บเอามา	
ของราษฎรเป็นของโยธา	ผู้ใดได้มา
ประสิทธิเป็นลามกแห่งตน	
ครอบครว้พัวพันอลวาล	คุมกันเสือกสน
กว้างวุ่นวายจากเมือง	

หอรบหอพุ่งนองเนื่อง	เผาทั้งเปลือกเมือง
ฉิบหายยับย่อยประโลย	
ควบคุมกันพร้อมคลาไคล	กองหลังนำไป
ปิดป้องระวังซ้ายขวา	
ถึงถวายบังคมราชา	ทูลพระกรุณา
อิศวรเกล้าภพไตร	
นบพระวรบาทภูวไย	นรนาเรศฤาไกร
พิภพเกล้าโลกา	
เพราะสมบรมราชปราถนา	ประดีพิทเสน่หา
จะเลี้ยงให้ลาสบสรรพ	
เลี้ยงถึงนาหมื่นแสนพัน	พระราชรางวัล
ย่อมเจียดกระบี่ภารทอง	
กองหน้ากองหลังปิดป้อง	กระแอครอบทอง
ได้โดยอันคับกันไป	
ทวยหารโยธาพลไกร	ภูลบำแหนจให้
เสื่อผ้าคนโทเงินทอง	
ยุกระบัตร์เกียกกายนายกอง	ราชเลี้ยงปูนปอง
เป็นสุขฤฤหรรษา	
ปราภฏกายศเสนา	ทวเทพมาตยา
สรรเสริญจำเรณูยศพร	

เกิดเป็นบุรุษนิกร	รำเรียนฝึกสอน
แต่ตามฉบับโบราณ	
ปรากฏช่วยบุตรเหลนหลาน	ใครห่อนปูนปาน
ทั้งหลายเอาเป็นครูสอน	
ทำเนียบตั้งนถาวร	ใช้กล่าวแต่ก่อน
จงรำเรียนแสวงหา	
รู้ไว้บำรุงปัญญา	ผู้มีปรีชา
เป็นศักดิ์เป็นศรีแก่ตัว	
อย่าได้มั่งง่ายเมามัว	สิ่งใดอันชั่ว
อย่าได้พึ่งเอาเป็นครู	
งานการสิ่งใดไม่รู้	ให้รำเรียนครู
เสร็จครูหาอื่นเรียงไป	
คำภีร์อาจารย์เฉลยไชย	ท่านแกล้งแต่งไว้
สำหรับเป็นข้าแผ่นดิน	
เรียนรำคำเข้าอาจिन	อย่าได้ติดฉิน
ว่ากล่าวหมิ่นสิ้นเสร็จความ	
เพียงนภอเป็นที่ถาม	เรียนได้ทำตาม
ตำราจำไว้อย่าคลาย	
คำเข้าจงสังวักทาย	แต่ต้นจนปลาย
ให้ชนทั้งปากชนใจ	

ส่งเขปภอเปนหลักไป	คัดออกให้ไว้
แต่เท่านี้ก่อนเปนมูล	
ถ้าใครพบจบบริบูรณ์	แสวงเพียนอย่าสูญ
ประสงส์สำคัญทุกอัน	
ตั้งจิตรอย่าคิดแปรพร	ทำตามชอบธรรม
ทำเนียมอันน้อยาเบา	
อย่าเสพสุรายาเมา	พระอาจารย์เจ้า
บอกไว้ให้แจ้งเปนมูล	
ว่าเรียนเพียนอย่าเสียสูญ	รู้แท้บริบูรณ์
บุรุษผู้หนึ่งเลิศชาย	
เข้าศึกอย่านึกกลัวตาย	ใครห่อนเปนชาย
ดงงหฤจะหนีสงคราม	
ย่าเกรงเถ่าแก่ชีพราม	พาดปลงไถ่ถาม
ทำรบอกแก่ตนฟังฟัง	
เจรจาอย่าทำโอหัง	ชั่วคนบัง
เหตุแล้วบห่อนเปนผล	
รู้น้อยถอยถดตำตน	อย่าถือโมหมนท
มานะสะทะบมีดี	
ทำสัจเป็นมิตรไม้ตรี	ความรู้อันดี
ยอมไต่ด้วยไม้ตรีเรา	

ตระตรองตามควนควรเคา
จำเรณูสวัสติฤทธา

จักถาวรวัธมหนักหนา
ท่านกล่าวไว้เป็นหลักเฉลิม

จงหาพิศฎวารต่อเติม
ให้เหนประโยชน์คุณณา

จำเรณูพระราชปรีชา
ประกอบพระเดชยาวัยน ฯ

รพยเกรงผู้เฝ้า

ตามบุญหลังมา

ปลุกปัญญาเหิม

ในโลภยโลกา

๕ ตำราวรวกไว้

พิไชยสงครามการ

จงหาที่พิศฎวาร

จงอย่าฟังกลลัน

๑๐ สมเด็จจักรพรรดิรู้

ชื่อนานามกามมณฑก

พิไชยสงครามศรี

ยี่สิบเบ็ดกลแล้

วิถาน

ศึกสิ้น

เติมต่อ

เล่ห์เหลี่ยมจำความ ฯ

คำภีร์

กล่าวแก้

สุรราช

เลิศให้เหนกล ฯ

๑๖ แจ้งจัตอรรถออกโดยยล

ศีกยี่สิบเบ็ดประกาน

เป็นที่ระดับบัญชาณ

ธราชฝ่ายสัมมา

บรรยายในกล

แห่งพระภูบาล

ตราบถ้วนห้าพันพระระวษา

จงมีไชยา-

นุภาพปราบสงคราม

ชนะท้าวมิจณาผู้ทราม

ประพฤตมิบงาม

ผิทธรรมราชวิไ নয়

ก็จะอ่อนน้อมค้อมแก่ไท

ประสงเมืองโต

ก็ได้สมฤทธิสมบูรณ ฯ

ว่า

๑ กลศึกอันหนึ่ง ชื่อว่าฤทธินั้น ชันทะนงองค์อาจ ผกผาด
กล่าวเวียงแรง สำแดงแก่ข้าแก่แล้วหาร ชวนทำการสอนสาคร อาจเอา
บ้านเอาเมือง ชำนานเนื่องณรงค์ ยงใจผู้ใจคน อาษาเจ้าตนทุกคำเข้า
จงหมั้นเผ่าอย่าคลา ภัทราชั้นเทียมจันทร์ ทำโดยธรรมจงภักดี บันเทิง
ศกติจสูง จุงพระยศยิ่งหล้า กลศึกอันนี้ชื่อว่า กลชื่อฤทธิ ฯ

๒ กลหนึ่งชื่อว่าสี่หัจกร ให้บริรักษ์พวกพล ตูกำลังตนกำลังท่าน
คิดขเนการแม่นหมาย ยกย้ายพลเคียรดาษ พาชไคลคลีกรรกง ต้อรพล
ลงเปนทิศ สถิตยข้างม้าย่าไหว ตั้งงพระปลาไชยจงสรรพ จงตั้งทับ
โดยสาคร ผังนพบาทตรีโกน ให้ฟังโหรอันแม่น แก่วนรู้หลักหมี่คลาด
ให้ผู้อาจทะเลวงพัน ให้ศึกผันแพ้วาย ย้ายพลใหญ่ให้ไหว ไสพลศึก
ให้หนี กลศึกอันนี้ ชื่อว่าสี่หัจกร ฯ

๓ กลหนึ่งลักษณะสอนเงื่อน เตือนกำหนดกฎหมายตรา แยก
ปีกกายอยู่สรรพ นับทหารผู้แล้ว แล้วกำหนดจงคง แต่งให้ยงยงเข้า
ลากศึกเข้าในกล แต่งคนแต่งข้างม้า เรียงหน้าหลังโจเจ รบโยเยแล้ว

หนี คีตกิตติตามตติ สมความกิดคาคฆ้องไชย ยกพลในสองข้าง ยก
ข้างม้ากระทบ ยอหลังรบสองข้าง จึงบายข้างอันหนี กระจิวอาวุธ
ให้ร้อง สำทับก้องสำคัญ ยินยันรบทั้งสี่ คลี่พลออกโดยส่ง สัตว์ตั้ง
พังฉิบหาย อุบายศึกอันนี้ ชื่อว่าลักษณะซ่อนเงื่อน ฯ

๔ กลหนึ่งชื่อว่าเถื่อนกำบัง รังรบพลตนน้อย ชักคนคล้อย
แฝงป่า แต่งพลหล้าแล่นวง ทิ้งกงนอกกงใน ไว้ข้างม้าให้แฝง แทง
ให้ร้องทรมึง มีเสียงฆ้องกลองไชย ไว้ให้เสียงสำทับ บินไฟกับธนู
นำไม้กรุกันมา ตาบตะลวงพันตาหลัง ประคองข้างม้าเรียชายุไพร
ลูกหาบในป่าให้ เกราะเสโลห์นั้น ให้ศึกงันร่าถอย ครนศึกคล้อย
เหนผู้ห้าว กลเสื่อคราวคริมป่า แล้วออกล่าแล่นฉาว ทำสำหาวซ่อน
เล็บ เกบแต่เตียนกินรอก ลอบฉวยฉกเอาจงเงือง ให้ศึกเคืองใจหมอง
กลองยุบนคังนี้ ชื่อว่าเถื่อนกำบัง ฯ

๕ กลหนึ่งชื่อพวงงู ผา แม้ศึกมาปะทะ อย่าเพ่อระเริงแรง สำแดง
คุดเหนน้อย ชักคล้อยแฝงป่าเข้า ศึกเหนเราคูดูก ผูกข้างม้าออกไล่
ยอพลใหญ่กระทบ ผิรบเข้าบอไหว ให้ข้างม้าโรมรุม กลุ่มกันหักอย่าคลา
อย่าชำเร้งรุมตี ศึกเล่นหนีตามต้อย ให้ยับย่อยพรายพรวด ตัดเอาหัว
ให้เล่น เต็นเริงรำสำแดงหาร ให้ศึกคร้านคร้ามกลัว ระร้วระเสียดสัง
กลศึกอันนี้ ชื่อว่าพวงงู ฯ

๖ กลหนึ่งชื่อว่าม้ากินสวน ให้หาผู้ควนหารห้าว ลาดเอาเย้าเอา
เรื่อน บ้านถื่นเถื่อนอยู่ใกล้ จับกุมได้เอามา นานาเลศเทศกาล บิน

พนักงานจงขาด พรนไปลาดเนืองเนือง ให้ศึกเคืองใจแก่นั้น แม้นจะอยู่
 บมีสุข บุกขบกับทุกเดือน เตือนใจตื่นไปมา กลขับปลาให้ห้อม ค้อมดัก
 สักส้มเอา ให้ศึกเหงาใจถอย ค่อยเกบนอกเข้ามา ให้ระอาใจอ่อน
 ผ่อนผู้คนให้หนี กลอนกล่าวกลศึกนี้ ชื่อว่าม้ากินสวน ฯ

๗
 ๑ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าพวนเรือโยง ประจวบพะโง่งป็นตาล ทำจง
 หวานแฉ่มซิด ผูกเปนมิตรไมตรี สิ่งใดตียกให้ ละไลต่ออย่าเสีย แต่ง
 ลูกเมียให้สนิท ติดต่อตั้งยังกล ยุบลข้างเถื่อนตามโขลง โยงเบ็ดราว
 คร่าวเหยื่อยาม ค่อยลากก้ามเอามา ด้วยปัญญาภิษฏาร กลการศึกอันนี้
 ชื่อว่าพวนเรือโยง^(๑) ฯ

๘
 ๑ กลหนึ่งชื่อว่าโพงน้ำบ่อ คิดติดต่อข้าศึก ฝ่ายเขานีกดุกแคลน
 ไครรุกแดนรุกตัว เลียบเลียมกล่าวข่มเหง ชระเลงคูหมื่นเรา โอนอ่อน
 เอาอย่าขวาง ข้างเราทำคุณน้อย ค่อยเจรจาพาที ลับคดีชอบไว้ อ่อน
 คือใครตามใจ น้ำไหลลู่หลังหลาม พุดงามก้านกิ่งใบ อภัยาไศรถ่อมถด
 อดคำกล่าวท้าวเอา ครั้นว่าเขาคูหมื่น ผินพั่งพลดุกแคลน แตนพั่งพลดุก
 ประจุกหลานตน ครั้นสปลสกลใช้ จึงยกได้เขาคืน เราลุกยื่นผูกเอา
 ได้เขาทำสง่าเงย เตยหน้าตาโอโถง ดุกหนึ่งโพงได้น้ำ คำคิดติดต่อ
 ชื่อว่าโพงน้ำบ่อ ฯ

๙
 ๑ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าฟ้อข้างป่า ผศึกมาคะคิก ศักครั้นหนีครั้น
 ไล่ บค่อยไต่ค่อยตาม ลามปามเล่นไล่มา ให้แทงหาขุมชวาก พากยที่แหว

(๑) ฉบับสมเด็จ ฯ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ กัดประทานมา หมดเพียงนี้

ที่ตม แต่งให้ลมหลุมหลุม ชุ่มช่อนตนสองปราศ แต่งให้ลาดเบื้องหน้า คอยอยู่
ถ้าที่ตี ถ้าไพร่เห็นได้ คือกเห็นใคร่ใจคค ค่อยถอยถดฝ่ายเรา ฝ่ายเขาขาม
บไล่ ฝ่ายเราไปล้รพล ไว้เปนกลหลายถาน บันการตามนำหลัง ระวัง
ยอหลายแห่ง สบที่แต่งเนื่องเนื่อง พลเขาเปลื้องด้วยกล ยุบลพ้อ
ข้างเถอน แล้วแต่งเตือนนำหลัง ทั้งไปนำกับได้ ถอยหลังไปกับรอด
ทอดตนตายกลางช่อง คลองยุบลคงนี้ ชื่อว่าพ้อข้างป่า ฯ

๑๐ กลศึกก่อนหนึ่งชื่อว่าฟ้างำดิน หมั้นสำเนียงพลพฤษทรามาตย์
ให้ใจอาจใจหาญ ชำนาญข้างม้ากล้าณรงค์ หมั้นคงซ้นับเฉียว เหลือบ
เหลียวหน้าซ้ายขวา ไปมาพับจับไว ใช้สอยยอคยวดยง จงชำนาญเล่น
แ่อนไว บินไฟนำไม้พิศม์ สนิทหนุตาบตั้งแพน แสนเสโลหโตมร กรไว้
ฟุ้งเขียวชาญ ชำนาญศิลป์ทั้งปวง ถลวงพันร่นรุม ชุมพลสืบพลร้อย
อย่าให้คล้อยคลายกัน ท่วพลพันพลหมื่น หินพลแสนพลล้าน จรเดียวกาล
เค็ดมา แปรงาข้างบ้ายตาม ฟังความตามบังคับ กับสเบียงเรียงถุ
ประดุงไพร่พลข้างม้า กลศึกก่อนนี้ว่า ชื่อฟ้างำดิน ฯ

๑๑ กลหนึ่งชื่อว่าอินทพิมาน ให้อาจารย์ผู้ เทพยาครูผู้งนพบาท
แต่งสีหนาทช่มนาม ตามโบราณผู้แม่ัน อันชาญแก้วนเห็นประโยชน์
บันเทาโทษโดยสาตร ยุรยาตรโดยอรรถ ให้ประหยัดซึ่งโทษ อย่าซึ่ง
โกรธอหังกา มนตราคมสิทธิศักดิ์ ฟ่านักนี้ในโบราณ บุรพาจารย์พิไชย
โอบเอาใจพลหมู่ ให้ดูสกุณนิมิตร พิศโดยญาณูประเทศ พิเศศราชภักดี
ศรีสุริยศักดิ์มहिมา แก่ผู้อาษานรนารถ เทพาสารุการ โดยดำนานตั้ง
ชื่อว่าอินทพิมาน ฯ

๑๒
 ๐ กลหนึ่งชื่อว่าผลานศัตรุ ข้าศึกกองอาจ บพลาตราษฎรกระทำ
 นำพลพยัคฆะปะเมือง พลนองเนืองแสนเต้า แจกเล่าเข้าเราเอา
 อาวุธจงมาก ลากปืนพิศม์พาดไว้ ชื่นหน้าไม้ธนู กรูปืนไฟจุกช่อง ส่องจง
 แม่นอย่าคลา ชักสารพาบ้นทุก อย่าอุกถุกคอยฟัง อย่าประนังตนเค็ด
 เล็ดเลงคู้ที่หมั้น กั้นที่พลจงคง คนหนึ่งจงอย่าจุก ปลุกใจคนให้หื่น ให้
 ชื่นในสงคราม ฟังความส่งสำคัญ หมองกลองพรรณแตรสังข์ ประนัง
 โรมรันรุม เอาจุมพลตาศึก พิภุกะเปนนาย ครันถูกกระจายพ่ายพัง
 พลเสริดสังฤอยู่ บ่เป็นหมู่เป็นการ โดยสารโสลกตั้งนี้ ชื่อว่าผลานศัตรุฯ

๑๓
 ๐ กลหนึ่งว่าชูพิศม์แสงล่ง ข้าศึกแรงเรื่องฤทธิ์ คิดใฝ่ใฝ่เอาเรา
 เคยเขามากมาก ภาภยที่แคบที่คับ สลับริพลช่างม้า เคยคลาปลันรุกราน
 ผลานพ้อลวงบ้านเมือง เนืองเนืองมาเพื่อนตน ให้ใส่กลปราไศรย ผาก
 ของไปฝากรักษ์ ลักลอบให้เงินทอง รั้งวันปองขุนใหญ่ หัวเมืองไพร่
 ข้าศึก ให้ตฤกจงลับแล้ง แข่งอุบายเล่ห์คิด ไปมาสนิทเปนกล ให้เขา
 จงนสนเท่ห์ เพราะเปนเล่ห์ภายใน บไว้ใจแก่กัน ผันใจออกกินแหง
 แยกให้ผิดด้วยกัน ชูพิศม์ผรรแปรพิศม์ ให้ผิดกันเองโจกแจก บเปนเอก
 ใจเดียว บเปนเกี้ยวเปนการ เพราะพิศม์ผลานศัตรุ กลศึกอันนี้ ชื่อว่า
 ชูพิศม์แสงล่ง ฯ

๑๔
 ๐ กลหนึ่งแข่งให้อ่อน ผ่อนเมื่อศัตรุยก ให้ตบกดน้ำ ช้ำคู้เข้า
 ยาพิศม์ พิณิตพิศม์จงแหลก ตัดไม้แบกเบือเมา เอาไปทอดในน้ำ ทัพ
 ช้ำหนามขวาก แต่งจงมากท่าทาง วางจาวหัวแหลนเล่ห์ บ่อดานทาง
 เข้าที่ชั้น กั้นหลายแห่งที่คับ แต่งสนับไว้จ่อไฟ ไล่เผาคลอกป่าแซม

แนมขวากหนามหว่างน้ำค้ำ ตามเผาป่าแทบทัฬห ยับไม้เผาเป็นถ่าน
 หว่านไฟไว้รายเรียง รอเผาเสียบึงจ้งสัน อย่าให้กินเป็นอาหาร แต่งคน
 ชาญหลอกทัฬห ให้เสียหับเสียหาย ทำลายคาบเนืองเนือง เปลืองสเบียง
 เปลาเผาแรง กลเชื้อแข่งให้อ่อน ๆ

๑๕
 ๐ กลหนึ่งยอนภูเข่า ข้าศึกเนาประชิระ ให้ระคุดชองชอบ ที่จะ
 ขอบจะข้ง แต่งระวังยักย้าย ฝ่ายพลเขาเอาสเบียง เรียงงานในเมืองเรา
 เอาใจไพร่ใจพล คนอยู่ประจำการ พนักงานใครใครรบ แต่งบั้นจบ
 พลเล่น ให้ทำแคว้นชวนกัน แต่งถลวงพันบุกทัฬห คอยฟังศัปทสำคัญ
 หาที่ยันที่อ้าง เอามาข้างเป็นดิน บินคู้หักค่ายเข้า รบรุกเร้ารุมแทง อย่า
 คลายแคลงพรายพรัด ตัดให้ม้วยด้วยกัน ให้สำคัญจงแม่น เล่นข้างม้า
 วางขวาก เขาตามยากเอาเรา เท่าทิศที่ตนหมาย ฆ่าให้ตายกลากลาด
 ต้องบาดเจ็บบ่วยการ ศัทรูดาละรท ขดด้วยเสียงปืนไฟ ในเมืองเร่ง
 โห่ร้อง ให้มีกองนิรนาท มีปีพาทย์เสียงสรรวญใน ชมชื่นใจขั้บร่า ขั้
 ทนงองอาจ บินไฟพาดประนัง กลเชื้อพั้งภูเข่า ๆ

๑๖
 ๐ กลหนึ่งเข้าให้ผอมนั้น บั้นเมื่อให้เชอสีลา พาทหาริราช ให้
 พินาศศัทรู หมั้นตรวดคูกำลัง ข้างม้าทรงรพล ปรนกันเปลี่ยนไปลาด
 ผาดจู่เอาแต่ได้ หนังสือไว้หมายหมก ว่าจะยกพลหลวง ลวงใส่กลเป็น
 เขตระ คู้ในเทศการ ให้บ่วยงานทำนา แสงตรวจตราพลแล้ว แล้ว
 คลายพลเราเสีย เยียกกลเมฆมืดฝน ฝนไปตกตรนกอางขนาง ให้แผ้วถาง
 แสงทำ คคักคำแรงรณ ครนหลงกลยกเล่า ลากพลเข้าเนืองเนือง แยก
 ให้เปลืองไปมา ดูกกลกาลักไซ้ จะไล่ไล่ก็มีทัน วันคืนบับ่วยการ ข้าศึก

ต้านยืนอยาก ให้เข้ายากหมากแพง สิ่งเป็นแรงให้แรงถอย ร้อยรอนไข
ใจหิว ตีนมือปลิวพลัดพราย ไพร่หนีนายนายเปลี่ยว บเป็นเรียวเป็นแรง
ใครใครแข่งมิได้ ใครใครไม่มีลาภ ถ้ารูปงามเสาวภาพย์ก็จะเศร้า กล
อุบายนี้เล่า ชื่อว่าเข้าให้ผอม ๆ

๑๗ ๐ กลหนึ่งชื่อจอมปราสาท องอาจมุ่งมาทศุ คุหอคอยเวียงวัง
ตั้งไชยภูมิจงนับ ฐัฐังทัพพระปลาไชย อย่าได้ไหวได้หวน หมั่นคุบับ
ธรรมเนียม เตรียมปูนปั้นเป็นกอง นำหลังสองตราบข้าง รอบไว้ข้างม้า
รถ ห้วยธารคชโยธา ให้รักษาจรรอบ ทุกคั่นขอบนอกใน อย่าได้ไหว
ปั้นปูน อย่าได้ควนคอยฟัง คอยคุหลังคุน่า จัดข้างม้ารพล ปรนกันกิน
กันนอน อย่าย่อหย่อนอุสาห์ ให้หมั่นว่าหมั่นตรวจตรา ทั้งกระลา
กระแลงแกง อย่าได้แฝงนายไพร่ ไภยรักษาจมาก อย่าให้ยากใจพล
อย่าทำกลตุจเสื่อ บกเรือจงชำนาญ ชาญทั้งที่โดยกระบวน คิดควรรู
จงนับ นับหน้าคู้ผู้อาษา หากนคิเป็นเพื่อน อย่าเลื่อนถ้อยให้เสียคำ
ทำอันใดทำโดยสาตร์ ตามฉบับราชโบราณ กระทำการให้รอมชอม
กลศิกนชื่อว่จอมปราสาท ๆ

๑๘ ๐ กลหนึ่งชื่อว่าราชปัญญา พร่อมเสนาทั้งสองข้าง ช่างม้ารถ
เสมอกัน หานักธรรมผู้ฉลาด อาจใส่กลไปปลอม ด้อมคู้คู้ทาง วาง
ต้นหนคนใช้ ไว้กังวลแก่เขา เอาสินให้เหตุหรรษ์ ให้คิดฝั้นใจออก ทัง
ภายนอกภายใน ห้วนไหวใจไปมา แต่งโยธาหัดกัน หลายหมู่พรรค
หลายกอง จองนายหนึ่งไพร่สี ทวินายหนึ่งไพร่หก ยกนายหนึ่งไพร่เก้า
เคล้านายห้าจองพล ช่ายชวาคนนำหลัง ทังอาวุธท่าทาง ถอยฟังทาง

กันรบ ทบทำวอย่าหนีกัน คอยยืนยันรบพลาง ไส่ยาวางเรียเค็ด นาย
 ไพร่เล็กตลอดตาม ให้ฟังความส่งสำคัญ หม่องกลองพรรณธงไชย กค
 ให้ไล่ให้หนี ลีลาลาดศึกเข้า ในพลเคล้าเปนกล สองกองพลซ้ายขวา
 คุมรรคาชอบกล เอาพลตั้งสองข้าง กองกลางข้างพลถอย คีตกตามลอย
 เล่นไล่ ครั้นศึกไปล่อออกข้าง คอยดูข้างตู่มา ดูทวยคลารพล สบสกล
 โดยสำคัญ จึงกระทบกันเข้ารบ สบสำเนียงเสียดสา ออย่าให้คลาให้คลาด
 ผาดเอาคงเอาวัน หยิบเอาพลันจงได้ ไว้กำหนดนายกอง ช่างปองปุ่น
 จงสรบับ นับอ่านเร่งตรวจตรา กลศึกก่อนนั้นชื่อว่า กลราชบัญญัติ ฯ

๑๙
 ๐ กลข้อฟ้าสนั่นเสียง เรียงพลพยุหกำหนด กคประกาศถึงตาย
 หมายให้รู้ถ้วนตน ปรนบับงานณรงค์ ยวดยงกล่าวองอาจ ผาดกำหนด
 กคตรา ยามล่าอย่าลืมนตน ทำยุบลสีหนาท ดุจฟ้าฟาดสายแสง สำแดง
 การรุกรัน ปล้นปลอมเอาชิงช่วง ลวงเอาบุรีราชเสมา ตรารางวัน
 เงินทอง ปองผ้าผ่อนแพรพรรณ ยศอนันต์ผายผูก ไว้ชั่วลูกชั่วหลาน
 การช่างม้าพลหาญ ให้ชำนาญการรบ สบได้แก่งรอตตราศฎร์ ดุจฟ้าฟาด
 เผาผลาญ แต่งทหารเรียงเรียง เสียงคะเครงคะคก้าน ทังพินป่าคะครัน
 สนั่นหม่องกลองไชย สรในสรพ้เตรสังข์ กระตึงตังฉานฉ่า งอนงาข้าง
 รายเรียง เสียงบันภาคร้ามครัน กล่าวกลศึกกันนี้ ข้อฟ้าสนั่นเสียง ฯ

๒๐
 ๐ กลศึกข้อเรียงหลักยืน ให้ชมชื่นรุกราน ผลาญให้ครอบ
 ทั่วพัน ผันเอาใจให้ชื่น หีนสร้างไร่สร้างนา หาปลาล่วงแดนต่าง
 โปนเถื่อนข้างลวงแดนเขา เอาเปนพีเปนน้อง พร้องตั้งค่ายตั้งเวียง
 บ้านถิ่นเรียงรายหมัน เร่งกระชั้นเข้าเรียงราย เกาะเอานายเอาไพร่

ไว้วางใจถึง ระวางฟังใจให้ ใส่ไคล้เอาเป็นเพื่อน ใครแข่งกล่น
 เกล่อนเสีย ให้เมียผูกรั้ง ให้เป็นจึงม้ามสาย รายรอบเอาจงหมั้น
 จงเอาชั้นเป็นกล กลให้เขาลอบล้น ปล้นบ้านถิ่นเถื่อนไปมา ระวาเพศ
 เทบเวียง กลศึกอันนี้ชื่อว่าเรียงหลักยืน ฯ

๒๑ ๒๗
 ๐ กลชื่อว่าบันพระราม ว่าอย่ามีความโกรธซึ่ง ทรอิงใจหนักภก
 สำแดงศึกใหญ่มา พาราจกอยฟัง ให้ระวางถอยเกล้า แม่อย่าแอ้ว
 แวนไว้ ไต่แล้วกลับคืนรอด วิروبพลอดมีไชย ห้วนไหวใจศัตรู
 คุดนุ่นใจเศร้า ให้พระยศเจ้ารุ่งเรือง เลื่องภาเคชหาญห้าว ทุกท้าวท้าว
 เกรงขาม ชื่อบันพระรามสำเรทธิ ญี่สิบเบ็ดกลณรงค์ ด้วยประสงค์
 ๒๕
 ดงน ฯ

๐ ผิขุนพลรื้อนำพลพยุห หมู่จตุรงค์เสนา อย่าได้คลาไค้คลาด
 ฉลาดในที่ทาง กลางกัณดารรายเรียง สเบียงพลข้างม้า ทวยโยธา
 กล้าหาญ หาเทศการวารอันดี ฤกษ์นาที่จงชอบ กอบด้วยจักรลักขณา
 เพลาฤกษ์ยามไชย อาไศรยโหรเป็นตา ลีลาให้ชอบนาค ภาคย์เมือง
 อันจักร ในที่ค่อนที่ราบ ฉลาบหลุ่มป่าเขา เทาเหวห้วยบึงบาง ทางที่
 จะข้ามน้ำ เขาถ้ำเข้าป่าหนาม รำรามรอบเรียงตัว ฟิงเกรงกลัวประหยัด
 รมัดอย่าอูเบกษา จะพรรณาไพรรังษี ที่ป่าดงพงชฎ ชอบข้างตัดไปก่อน
 ผ่อนคนตามรอยคช จึงเอารถไปถัด จึงเดิรอศวหลังมา ทางหญ้าป่า
 ปลงหาบ เป็นทุ่งราบมรก ฟิงยกม้าไปก่อน ผ่อนพลตามเลี้ยวลต เอารถ
 ไปหลังพล ฯ

๑ ผิดคนไล่ชนเขา เทาเห็นทางคับแคบ เอาคนแนบขึ้นก่อน
 ปืนชง่อนสองข้าง พลดาบข้างไปสุด พลอาวุธไปหลัง ฯ

๑ ผิดทางสพังเข้าถ้ำ ทางเหวน้ำธารไหล เอาพลไปสองข้าง เอา
 ข้างรถไปถัด จึงเอาอัสวไปตาม ผิดทางหนามหนาชฎ เอาข้างตัดไปนำ
 เอาม้ารถไปตาม แล้วคนหามคนหาบ พลดาบตั้งไปสุด พลอาวุธไปหลัง
 ผิดจะหวังเข้าปืนปล้น รุกรันเอาเมืองไซ้ ไว้ข้างม้าแต่ไกล เอาคนไป
 ทำงาน แต่งการกันปืนไฟ ค่อยขยดไปจงหมั้น กัณฑ์พลเสนี อย่าให้มี
 บาดเจ็บ บเหน็บเหนียวป่วยงานการ สงวนพลทหารจหนัก อย่าให้พัก
 ให้ไภย เอาม้าไล่กระเวนนอกจงรอบ ขอบชนบทลวงลาด อย่าได้คลาด
 ได้คลา เอาอาหารจงได้ มาแจกไพร่พลทหาร ผู้จะทำการปล้นเมือง
 ครั้นการเปลื้องเสร็จสรรพ เขาเมืองกลับสองใจ สเทือนไหวทรนถก ยก
 เกลื่อนเข้าประชิด ติดเอาเมืองจงได้ แล้วใส่ไคล้ชวนเจรจา ดุจกรุณา
 ชวนสนิท ปลิตตื่นปุ้ให้เปลื้อง ที่ไหนเคื่องเร่งถ่าย บ่ายให้เอาคร้วออก
 ครั้นถึงนอกไล่เอา ทำให้เหงาดังนั้น โดยเบื้องบนบัญชา นานาเนก
 ภิปราย ให้พรรณรายเรื่องยศ ฯ

๑ ผิดขุนพลรู้โอบอ้อม พลทหารพร้อมชอบบ่อง พาที่พร้อม
 ปราไศรย ใครมีไชยชอบเลี้ยง บำเหน็ดเพียงภอมัน ครั้นเกียจกลฤาคลา
 ขุนพลแต่งจงกล้า ทั้งพลคชาสาร สำเหนียกชาญชนสู้ รอบรู้เล่นไวว่อง
 เชิงม้าคล่องเรรวรด กลการกวตลวงพ้อ ไพร่พลพอใจไป สอนสั่งได้
 จำคำ ผู้แก้ล้วยำเปนทหาร รอบรู้การในกล ขุนพลรู้ไถ่ถาม ชื่นเชิง
 ความฉันทใด ขุนพลให้ฟังฉลาด ถอยความอาจเลงเหน เงื่อนแง่เปน

ที่ถาม แม่หมายความคุณโทษ เลงเหนโทษดีร้าย รู้อบายปกบ้องพล
 กตังลวงทำฉนไต สิบสองในพยุห ตั้งโดยหมุ่โดยนาม ฎีสิบเบ็ดตาม
 แต่งสู คุข้างมารพล งาเปนกลเปนเล่ห์ อุปเทสิบแปดประการ ชุนพล
 ชาญเร้งรู ๖

๑ พลผู้คร้วตามสงเข้า ทหารเล้ากิดฉนไต พลคร้วลูกหาบไป
 อารุสใส่เครื่องคอง อย่าหลงฟังตักเตือน อย่าเพอนผู้อยู่ผู้ไป ปลงลงในท่า
 ควรที่ บอกคดีโดยควร จงอย่าลวนทำตาม ๖

๑ ขอถามโดยอภัยา แก่วนอาษาฉนไต ข้าพเจ้าใจแก่วนเกล้า
 ไปบแผ้วกลครู รูแต่งเชิงลวงพ่อ ตำต่อตั้งหลีกหลบ เล่ห์กลทบเจรจา
 สำเหนียกกกล้าชาญชน ทังกลพ่อลวงไล่ เล่ห์เลียวให้หลงกล ๖

๑ นายกพลอาษา จวางมาฉนไต ชุนมาไวยลูกนัง ขึ้นลงตังจับไว้
 ถือบินไฟธนู หอกดาบตรูทวนแทบ แบนแนมทงเปนกล คับแคบ
 คดตำนต่อ เชิงไล่พ่อเชิงหนี บ้างทำที่ให้ฉงน ๖

๑ ชุนพลกุมขอหมนฉนไต ชุนข้างไวยลูกนัง หมอควานตัง
 ขับแล่น ขับชนแก่วนกล้าสู ย้ายหลีกคุเชิงกลัว เปนกลเล่ห์ยัวเย้า
 กลบเข้าเกลียดกล ที่เทียบชนเพื่อนัน รูที่ศึกพ่อขวาง ล้อมตั้นข้างฉนไต
 พลหาญไกลล้อมคช รูกำหนดที่อยู่ ยืนข้างคุไกลไกล เชิงชายในเล่ห์กล
 ถดถอยปนพ่อศึก ปลีกที่ทำทางไว้ ชัวข้างสารหนึ่งได้ ที่แล้วโจมตี ๖

๑ พลล้อมอศวฉนไต พลไกรล้อมเชิงมา เล่นไคลคลาเชิงชิต
 ให้ตามติดไตเต้า เชิงม้าเท้าจะปล้า พลาดเชิงผิดทำบาย พลหาญฝ้าย
 ล้อมม้า เข้ารบร้าช่วยรณ จงเปนกลเชิงชาย ๖

๑ หัวหน้านายยืนยัน แกว่งเกาทันฉันโต หัวหน้าไต้ยั้งขยัน
แกว่งเกาทันพาดศร ทรงบินกรฝนผก ย้ายยกกลผ่อนผัน เป็นกลกัน
ย่อมกล เพื่อรณรณเรรวรด ยอดยั้งบหย่อนใจ ฯ

๑ นำไมยงยันไหน นำไม้ชันนำต่อ ตำนับนรอยันรับ กลบิน
สรพทรู้ เป็นกลคยอมกล หลบหลีกชนแนบไม้ ชิดช่องไต้สองจู่
รู่พ่อควยครศีลป ฯ

๑ ธนุก่งนำวพาด สายศรสาตรฉันโต ธนุไว่ก่งสาย นำวพาด
กรายศรสิทธิ์ ลูกยาพิศม์ผลาญแผลง ดุขันแข่งเรรวรด เป็นกลยวด
เปลื้องไปล่ ว่องแวนไว่เชิงสู้ รอบรู้ต่อเชิงกล ฯ

๑ เสโลหตาบฉันโต โลหตาบไประยะ ย่างจ้งหวะเรียงราย รู่ที่
ย้ายทีก ไว่นำอกผกผาย พอลวงกรายกล่าวแถลง เชิงชายแย่งกลยุทธ
ยงนังชุดแข่งเชิง ให้ละเลิงทะลวงพัน ฯ

๑ เชนทองบ้องปกไหน เชนทองไต้บ้องตน เผยพ่อชนตังสู้
เร้งเรียนรู่จ้งแหลม รู่ภุกแกมช้อนกล รู่ยั้งคนมีไชย ฯ

๑ บินไฟกลรูลอด สอดบินยั้งฉันโต บินไฟตังเป็นหมู่ วางตักคู่
แถวถัด เสโล่หชนัดเล่าทวน เดิรเป็นกระบวนแล่นสู้ เป็นคนรู่ค้งเรียน
จำเนียรราชศึกสอน ไว่เบียดบ่อนศัตร์ ข้าศึกสู้เสียไชย ฝ่ายเราไต้ชำนาญ ฯ

๑ ตะปุตริงค่ายแบ่งบัน ไพรวพลชั้นฉันโต สำหรับไปค่ายหมั้น
ตริงค่ายกันไพรี ไชยภุมมีเบื่องนำ ตังแต่รบข้าศึก ออย่าเบาตริงครองการ
บีกกาซ้ายขวา แวนไว่ถำฉันโต ซ้ายขวาไว่ให้แวน แกวนการเล่นเคหา

ดูเยี่ยงกาโบยบิน ฉาบเฉี่ยวฉินฉกพา เรรววดหาแต่ได้ กองร้อยใช้
เหมือนกัน พ้อลวงผันซ้ายขวา พลยกมาแต่งสู้ กลย้อมกลรอบรู้ เล่ห์
เลี้ยวหลายกล ฯ

๑ หัวน้ารบฉันโต หัวหน้าไชยีนแนม รบต่อแหลมแล่นหล้า
ม้ารบม้าผันฉงน ให้เป็นกลผกผ่าน หาญต่อหาญยืนแย้ง พ้อลวงส่วนกล
แสง ยัวเย้าเชิงไชย ฯ

๑ ทหารม้าชนม้าไวแวน เคล้าทวนแคว้นฉันโต เป็นกลใน
กลางณรงค์ ร้าทวนวิ่งสู้ กลหางคูลวงพ้อ ตีต้านต่อตีกล รุยงคนมีไชย ฯ

๑ พลชำนาญฉ้อง ลั่นทำนองฉันโต พลฉ้องไชยจรรู้ อ้ามฤตยู
ทิศโต ราชูไชจรประจักษ์ จงบ่ายภักผันหนี ได้ฤกษตีลั่นฉ้อง พลโห่ร้อง
เอาไชย ยกพลไปชำระ เป็นตระบะสงคราม สงเขปความฝึกสอน
พลนิกรข้างม้า บริบูรณ์ทั่วถ้วนหน้า อ่านแล้วจงจำ ฯ (๑)

๒๘ ๕๖ ผวนอาทิตย์

นาครมีฤทธ	ยามฉันนั้นมา
ครนเขายามเสาร	สยามไตรตรา
ถึงยามสุรียา	ย้อมยามยายี

(๑) ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑ ถึงครั้งที่ ๕ ได้พิมพ์เพียงตอนนี้ ตั้งแต่ต้นต่อไปพร้อมทั้งภาพ
ที่ตีพิมพ์ คัดจากต้นฉบับสมุดไทยซึ่งมีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ

๑ วันจันทจันโท

ถึงยามสุริโย

เข้ายามศุกระ

เข้ายามยายี

นาคอรฤทธี

เทาคำแสงศรี

มีเคชเจษฏา

๑ อังคารภุมะ

ถึงยามศุกระ

ครนเข้ายามพุทธร

ห้ายามยาตรา

นาคอรฤทธา

ถึงยามภุมมา

ยายีมีไชย

๑ วันพุทธรพุทโธ

สิ้นยามเสาโร

เข้ายามพระหัยบตี

สิ้นแสงสุริไส

นาคอรเลิศไกร

ห้ายามลงไป

ยายีฤทธี

๑ วันครุชิวะ

ถึงยามสุริชะ

ศุกรพุทธร

พระหัยบตี

ย่อมยามยายี

จันเทาสารี

นาคอรรมหีมา

๑ วันศุกศุกระ

ถึงยามเสาระ

— — — —

— — — —

— — — —

— — — —

ยายีเจษฏา

๑ ครนเข้ายามครุ

— — — —

นาคอรฤทธา

— — — —

สี่ยามลงมา

— — — —

สิ้นสุริโยไท

๑ วันเสาร์เสาร์

ถึงยามศุกระ

ยายมีไชย

ครนเข้ายามพุทธ

สามยามลงไป

นาคอรเลิศไกร

เท่าถึงสนทยา

๑ รวีชีโว

สะตีสกโกร

นาคอรฤทธา

ครนเข้าภุมโม

สี่ยามลงมา

สิ้นแสงสุริยา

ยายไสศรี

๑ สะตีสกโกร

ถึงยามพุทธโธ

นาคอรฤทธิ

เข้ายามระวี

ย่อมยามยาย

สิ้นยามราตรี

ถึงยามสุริยไส

๑ อังการภุมโม

ถึงยามเสาโร

นาคอรมีไชย

ครนเข้ายามพุทธ

หกยามลงไป

ยายเลิศไกร

มีฤทธเจษฏา

๑ วันพุทธพุทโร

นาคอรัมหิโม

เข้ายามชีวา

ถึงยามพุทระ

เท่าถึงสุรียา

จำเรณูเคชา

กำลังยายี

๑ พระหัตถ์ชีโว

ถึงยามภุมโม

นาคอรฤทธิ

เข้ายามเสาระ

ย่ำค้ำราตรี

ยายีใสศรี

สิ้นยามชีโว

๑ วันศุกรศุกระ

สิ้นยามเสาระ

นาคอรเดโช

ครั้นเข้ายามพุท

ถึงยามศุกโกร

ยายีอิทโร

ยายีไชยมี

๑ วันเสาร์เสาร์

สิ้นยามอินโท

นาคอรฤทธิ

เข้ายามศุกระโกร

— — — —

ยายีใสศรี

สิ้นราตรีแล ฯ

๑ กลางวัน

ยามหนึ่งราหอยู่หอรตี

สองยามอยู่อุดร

สามยามอยู่อาคเน

สี่ยามอยู่ปัจฉิม ฯ

๑ กลางคืน

ยามหนึ่งอยู่อุสสาร

สองยามอยู่ทุกษิน

สามยามอยู่ภายใน

สี่ยามอยู่บรรพ ๓๖

๑ สวรรค์

สวรรค์

สวรรค์

๖ เล่นไชยภูมิแล ฯ

๒๘ ๑ ปี่ชวตนามครุฑ

แก้วกลางรณยุทธ

เปนนจอมโยธา

มแม่ปี่กซ้าย

ปี่ขาลปี่กขวา

ปี่กฤษณะ

ให้นำพลจร

๑ ฉลุพยักฆนาม

ธิบตีสงคราม

องอาจสังหอร

รกาทักสิน

มแสงอุคร

นำหน้านิกร

มแม่ฤทธิไกร

๑ ขาลใต้สิงหนาม

ศัตรุเขตขาม

จินตาคูใจ

มแม่ปี่กขวา

ชวตซ้ายชิงไชย

นำหน้าคลาไคล

มแสงชนะ

๑ ผู้จอมสงคราม

ไต่สู่นักขนาม
มเมียปีกซ้าย
นำพลยาตรา

ปีเถาะเจษฏา
มโรงปีกขวา
ปีจอบวร

๑ นายกโยธา

มโรงชั้นษา
มแม่ทักษิณ
ผู้นำพลจร

มุสิกะนามกร
ชวคอยู่อุดร
ปีกุญฤทธา

๑ มแสงอชนาม

นายกสงคราม
มแม่ปีกซ้าย
ปีขาลมहिมา

ปีกขวาระกา
เรื่องฤทธเจษฏา
นำหน้าพลผลาญ

๑ มเมียนาคนาม

ธิบคีสสงคราม
ปีกุญปีกขวา
ปีชวคหัวหาร

ปีกซ้ายปีขาล
แกลวักล่าไชยชาญ
ชมข้านาคอร

๑ มเมนามครุฑ

เปนจอมพลยุทธ
มเมียปีกซ้าย
มโรงสังหาร

ครุฑพลจรัลจร
ฝ่ายทิศอุดร
นำหน้าสังหาร

๑ ปิวอกเลิศลักษณ์

จงไ้ไ้นามพยัก	จักมีไ้ไชยชาญ
มเม็ยปึกซัย	ชวาเอาปึกชาล
รกาผาคผลาญ	นำหน้าโยธา

๑ รกาองอาจ

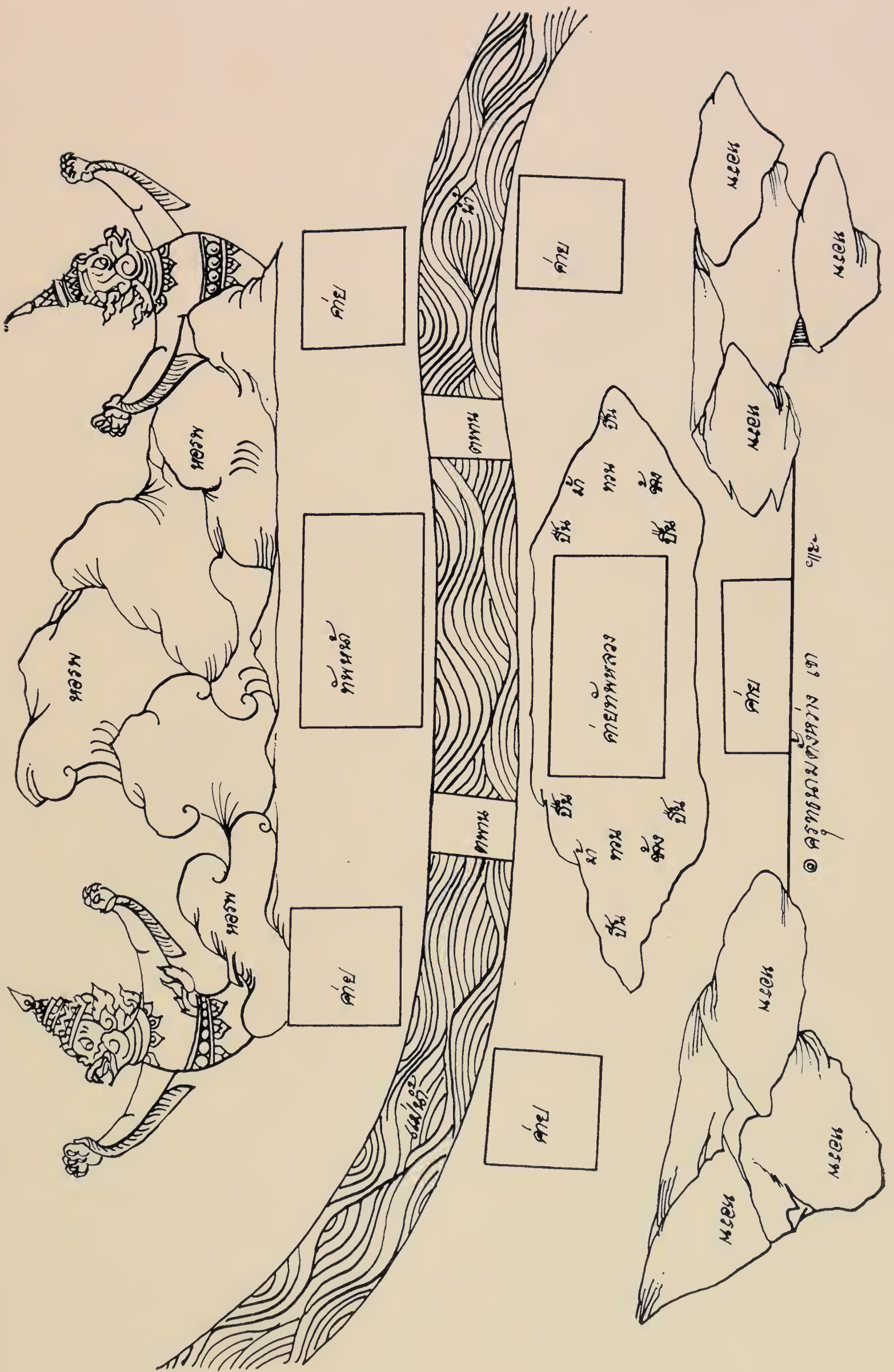
ไ้ไ้นามสี่หราช	เดชเจษฎา
มเม็ยปึกซัย	ฉลุปึกชวา
นำพลยาตรา	มเม็ยแรกการ

๑ ปิจออธิตี

สุนักนามมี	เดชะแสนศาล
ปึกเถาะปึกชวา	ฉลุซัยพลหาร
ปิวอกไ้ไชยชาญ	นำหน้าชิงไชย

๑ กุณุมสิกนาม

ผู้แกลว้สงคราม	สัทรุหวาคไ้ไหว
มเม็ยปึกชวา	วอกซัยฤทธิไ้กร
นำหน้าพู่หไ้ไคล	มโรงมหีมา ฑะ

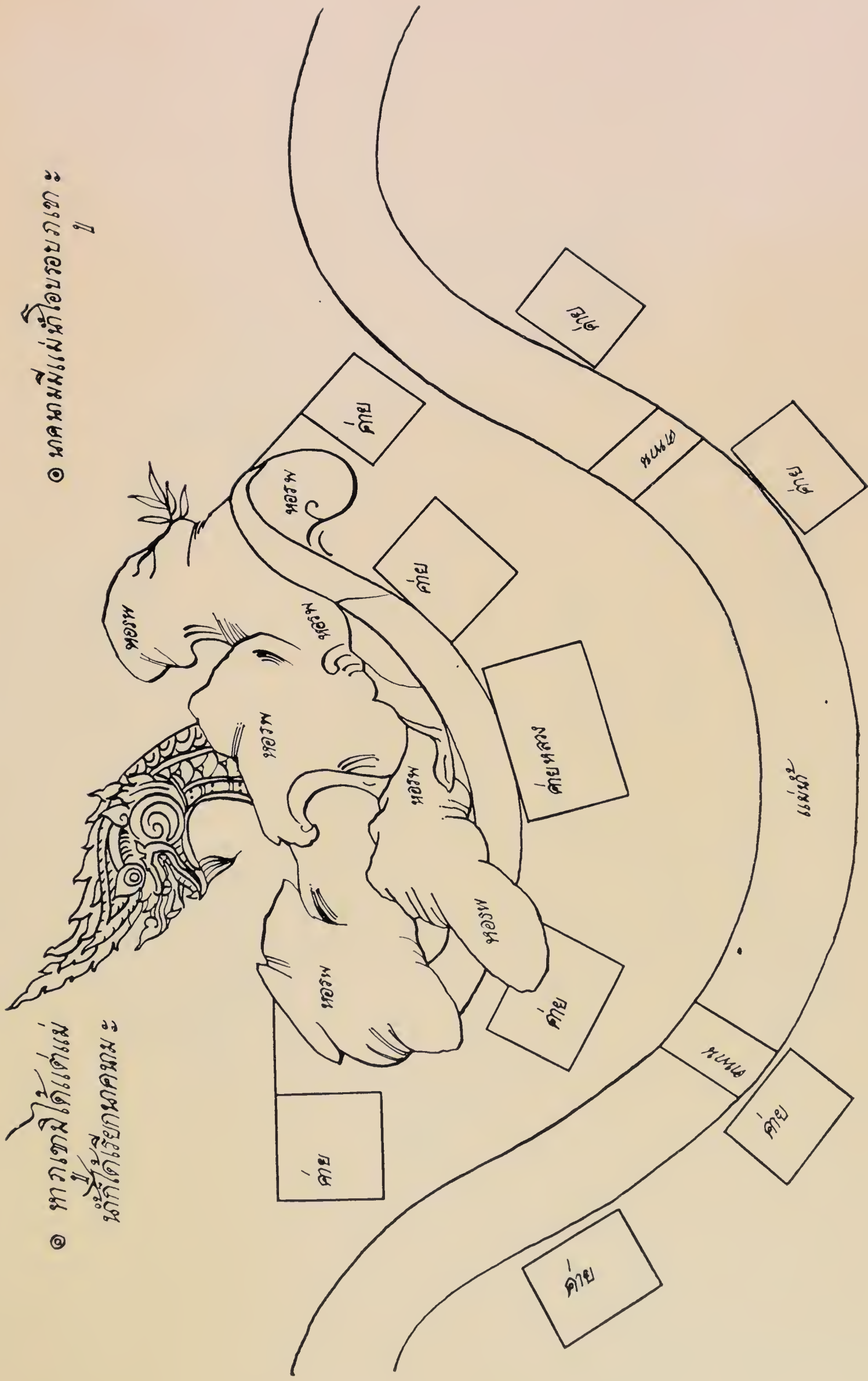
๖/๕๖
 © ครุฑทองแดงทองแดง

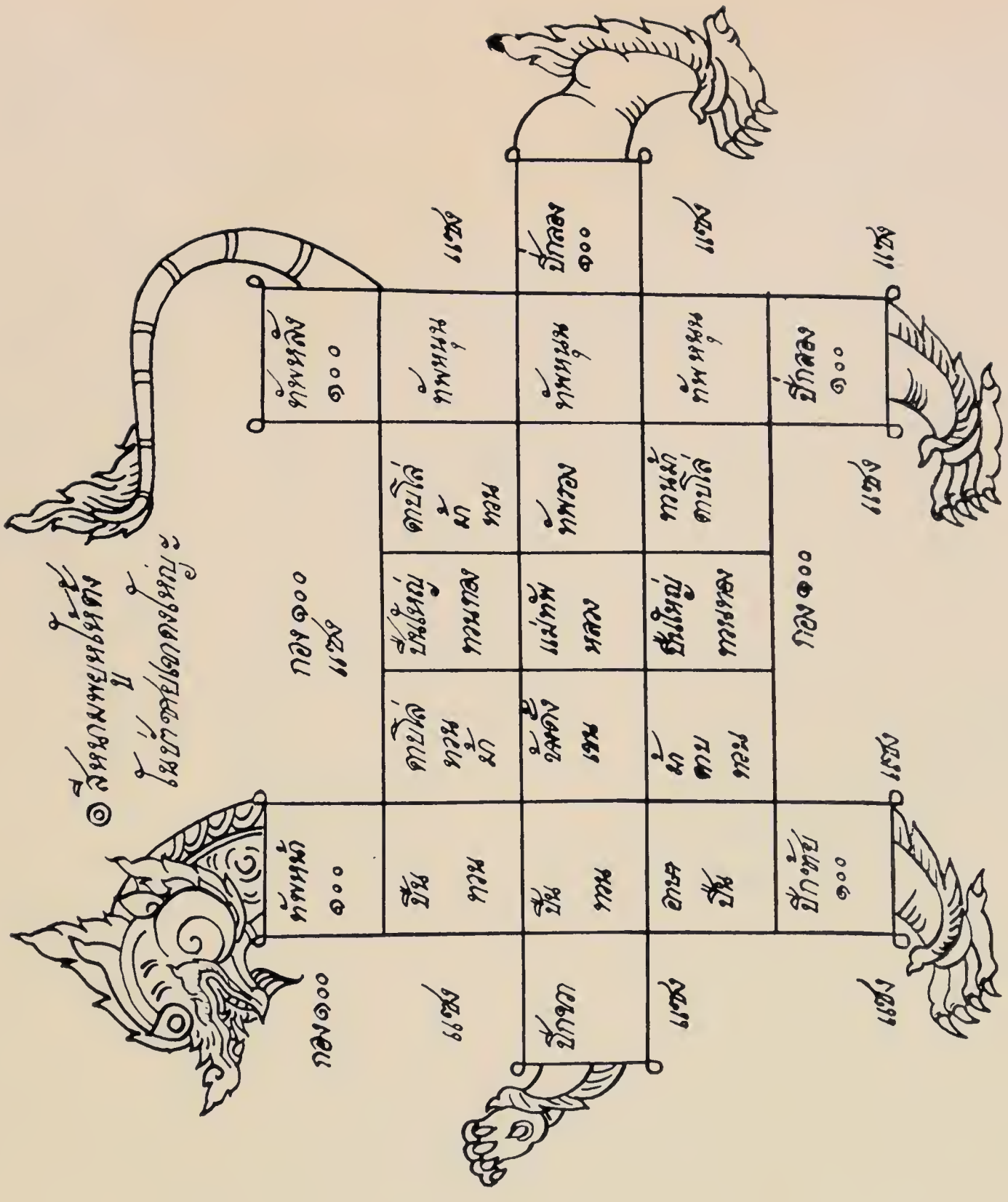
๑ ท้าวเขมมิได้แต่แม่
นักได้เรียนภาคम्मะ

๑ ภาคम्मแม่มีโอบรอบภษาะ
๗

© สหประชาชาติแห่งประเทศไทย
 ไม่เข้าตบตาของใหญ่

ทับหน้า
๑๐๐

๑๐๐๐

๑๐๐๐
 ๑๐๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

๑๐๐๐

ปีกขวา
๑๐๐๐

๑๐๐๐

ปีกหลัง
๑๐๐

ปีกหลัง
๑๐๐

ชั้น
ทวน

คาบิล
ทวน
ไม้

ชั้นใหญ่
ทวนทวน

คาบิล
ไม้
ทวน

ทับหน้า
๑๐๐

ชั้น
ทวน

ชั้น
ทวน

แม่ทัพ
ทวน

ทวน

ทับหน้า
๑๐๐

ตา
ชั้น

ไม้
ตา
ทวน

ชั้นใหญ่
ทวนทวน

ทับหน้า
คาบิล

ทับหน้า
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกขวา
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

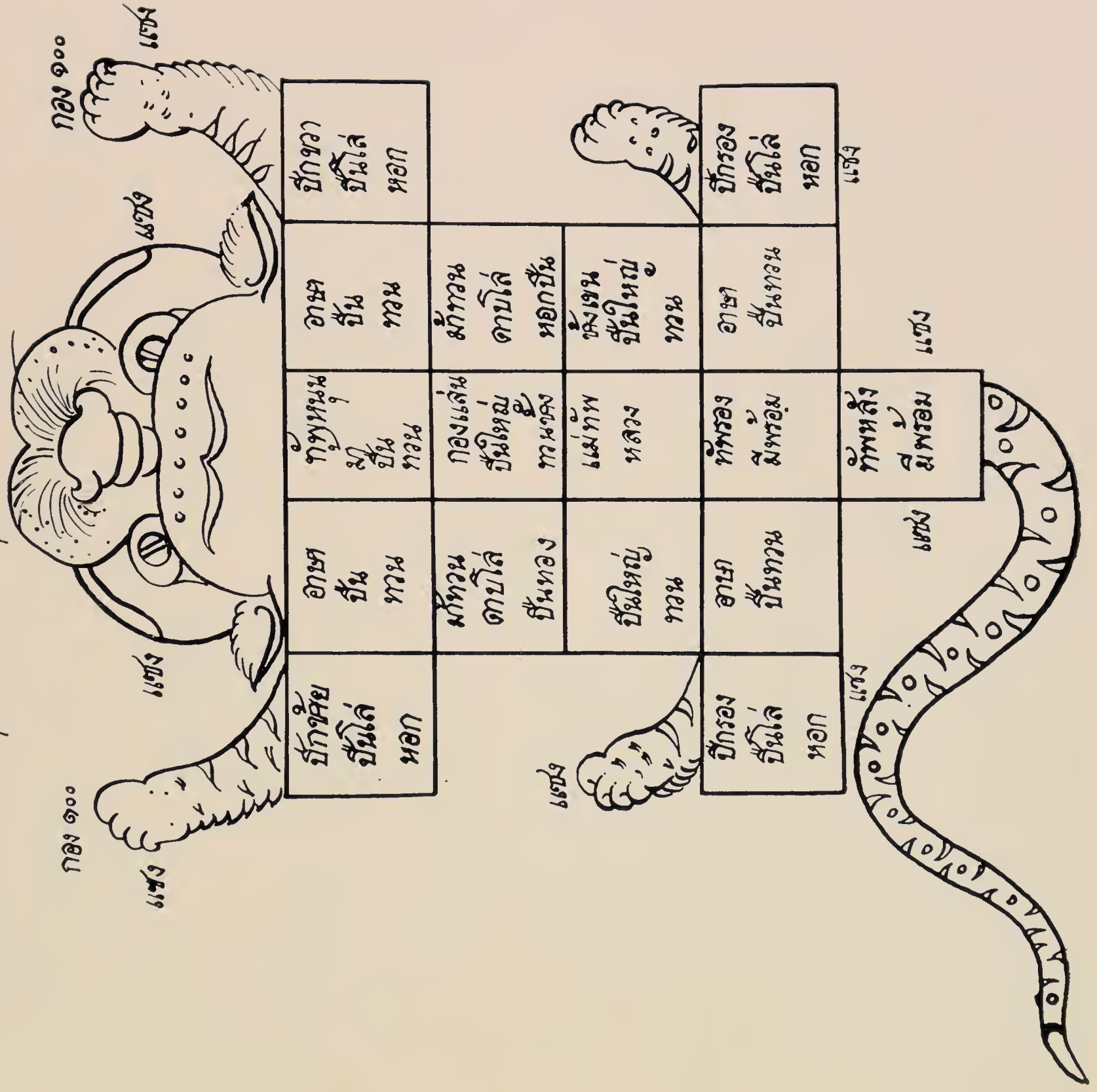
ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

ปีกซ้าย
๑๐๐

๑๐ พยัญjamanพยหตงขยพรมท่ง เดินทพทได้ ๑๒๖

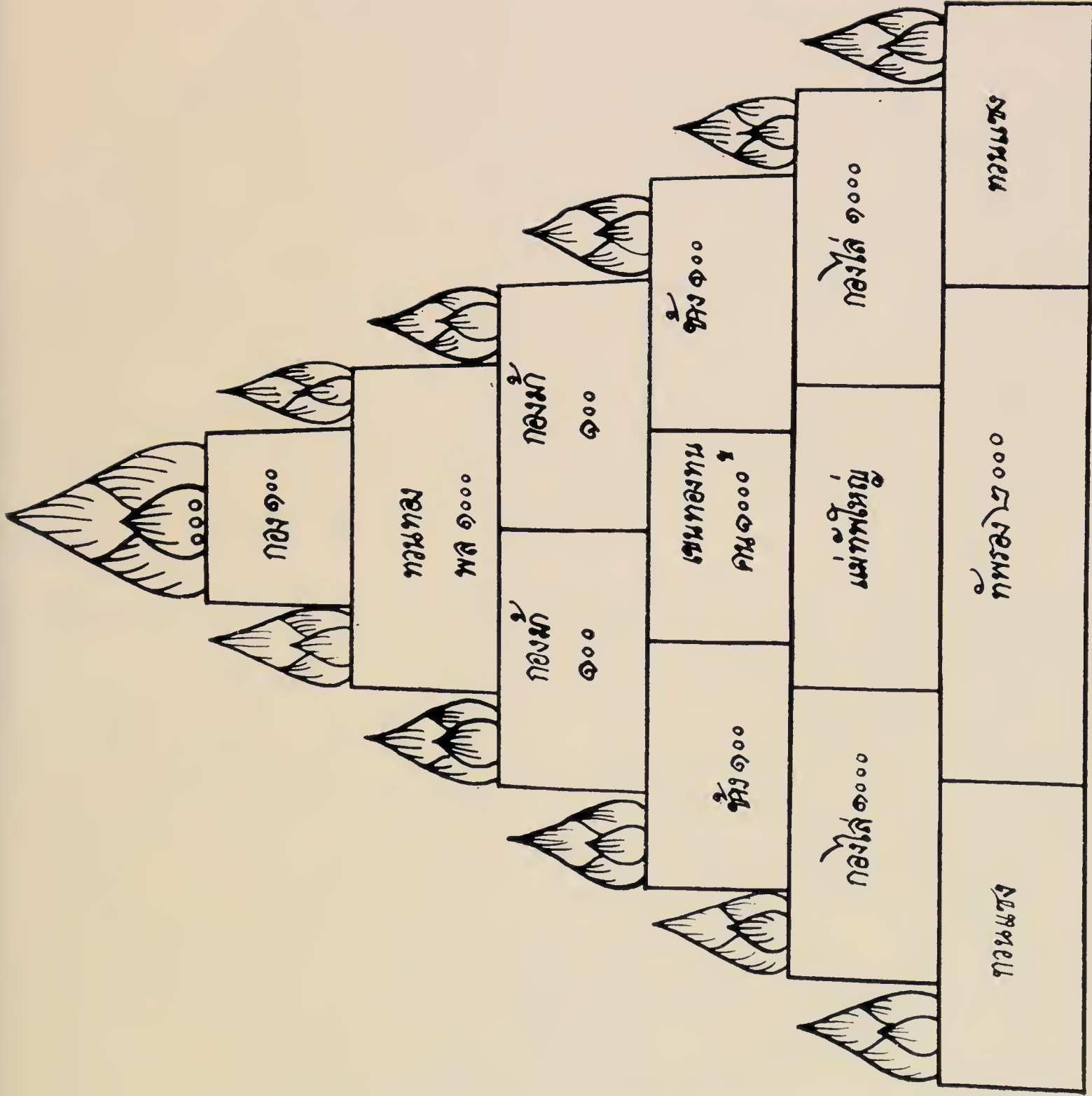
บักทศย ขิ่นได้ หอก	อาช ขิ่น ทวน	ทพทหม มี ขิ่น ทวน	อาช ขิ่น ทวน	ขิ่นทวา ขิ่นได้ หอก
	มัททวน ดาบได้ ขิ่นทอง	ก้องแล่น ขิ่นหม ทวนทง	มัททวน ดาบได้ หอกขิ่น	
	ขิ่นทอย ทวน	แม่ทพ ทลง	ขิ่นทง ขิ่นใหญ่ ทวน	
บักทอง ขิ่นได้ หอก	อาช ขิ่นทวน	ทพทอง มีทอม	อาช ขิ่นทวน	บักทอง ขิ่นได้ หอก
		ทพทง มีทอม		

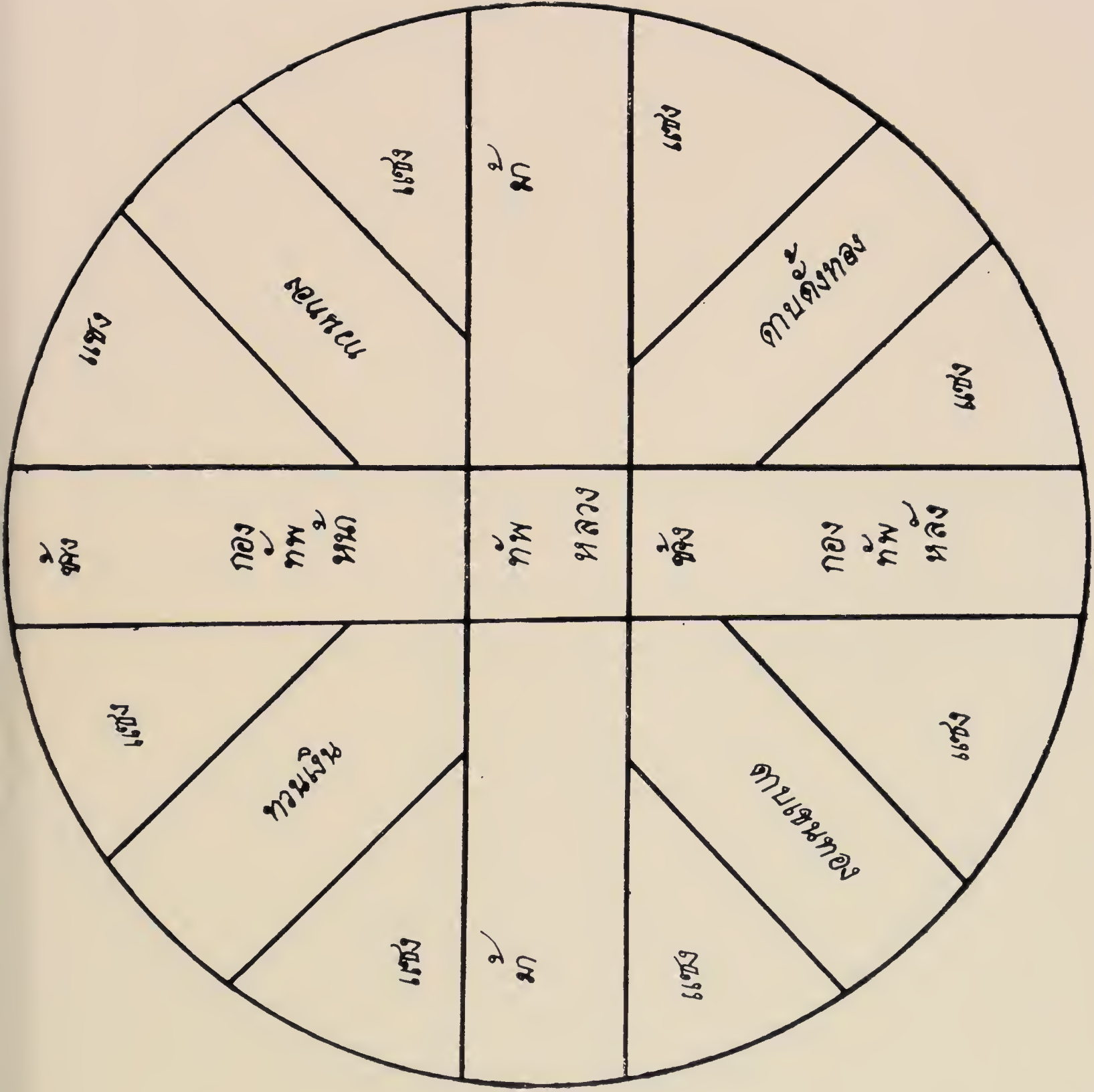

๑ ปทมพยหให้ตงกลางทง ยากเดินกได้ทศกยได้ ๗๕๖

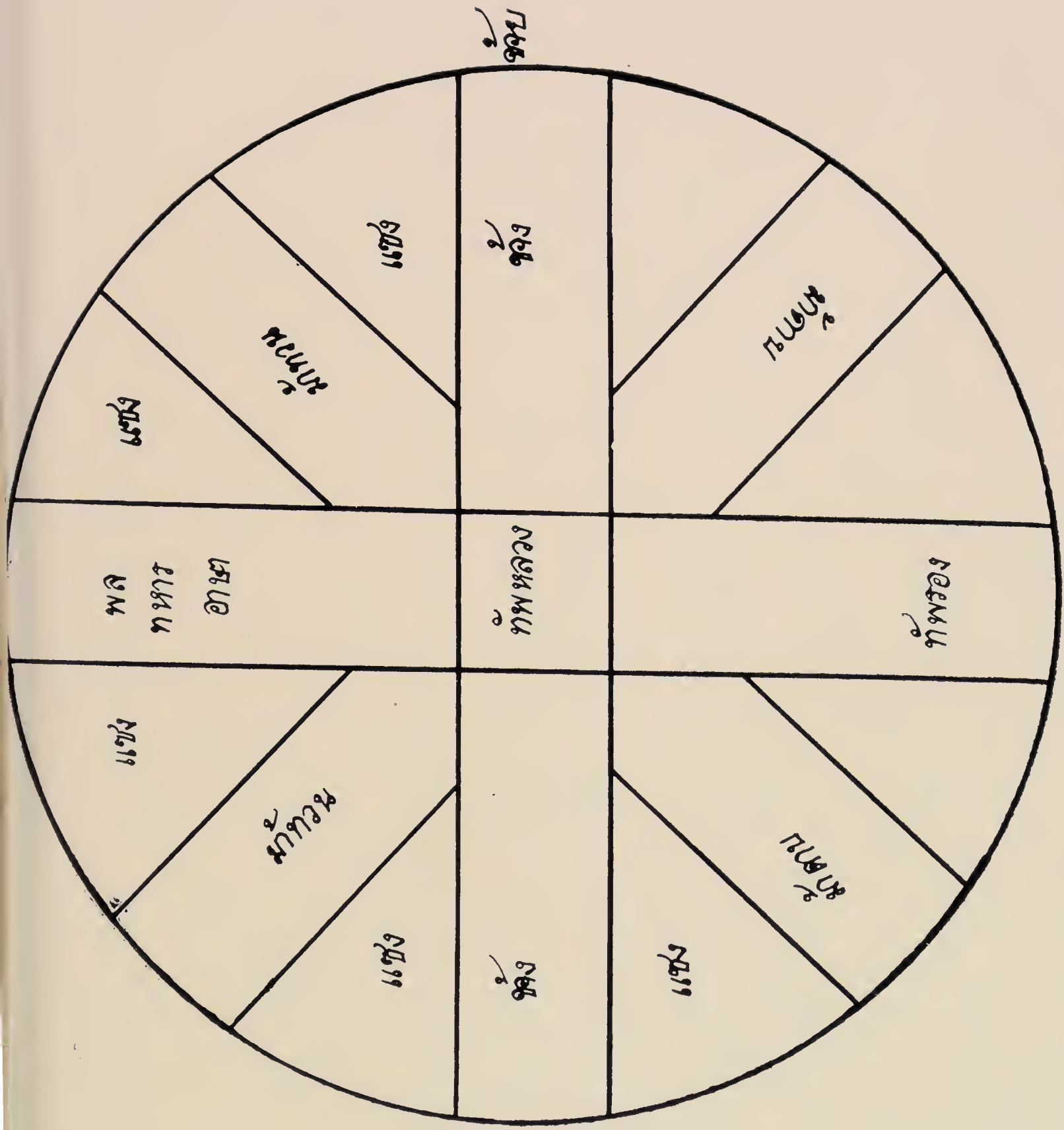

๑ จักรพหุเหลี่ยมกลมเก้าเหลี่ยม

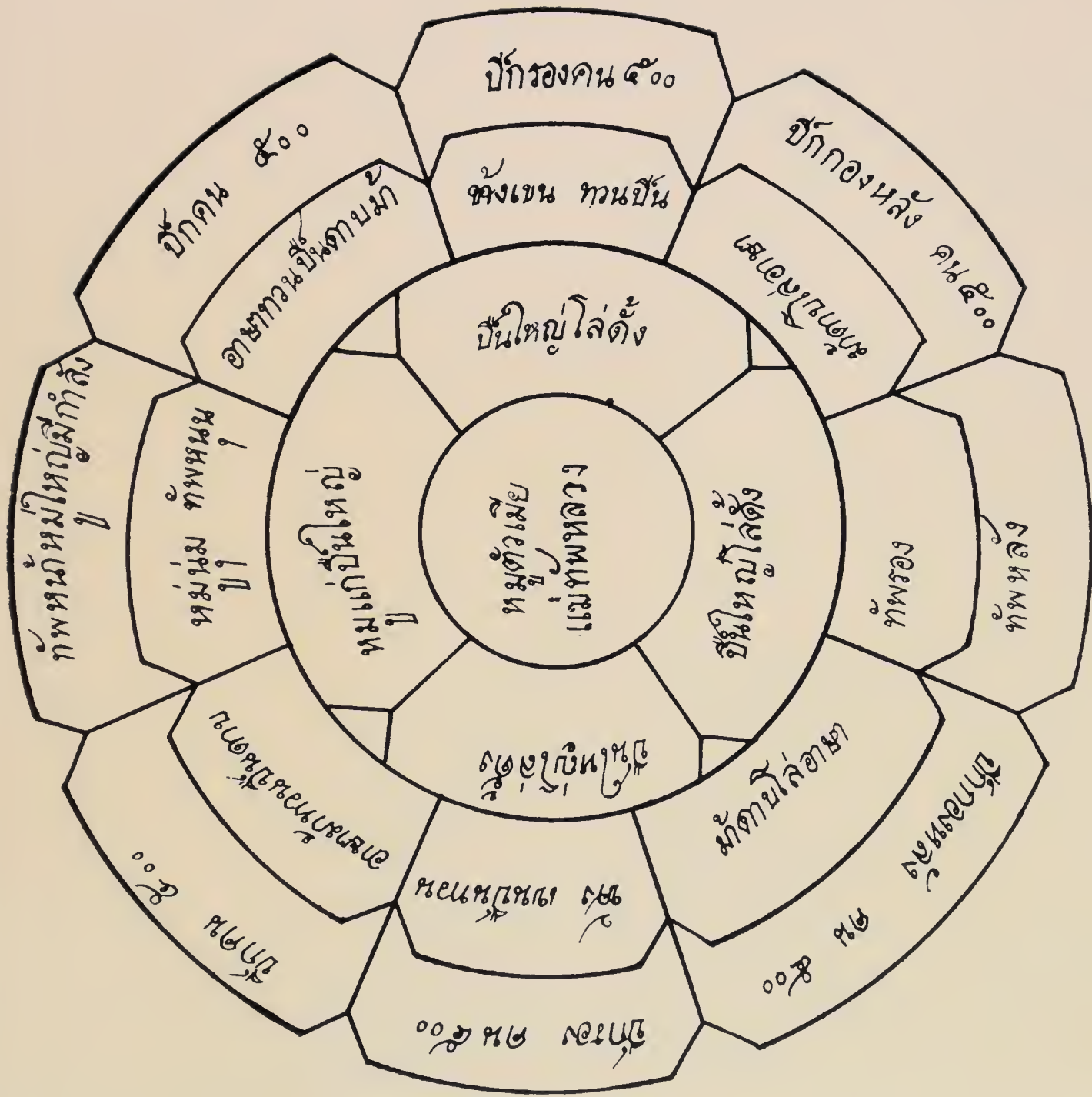

๑ ชื่อก้านกรพยท์
 ไทหงษ์ที่เขาดอกกลางทุ่ง ๗๗๘

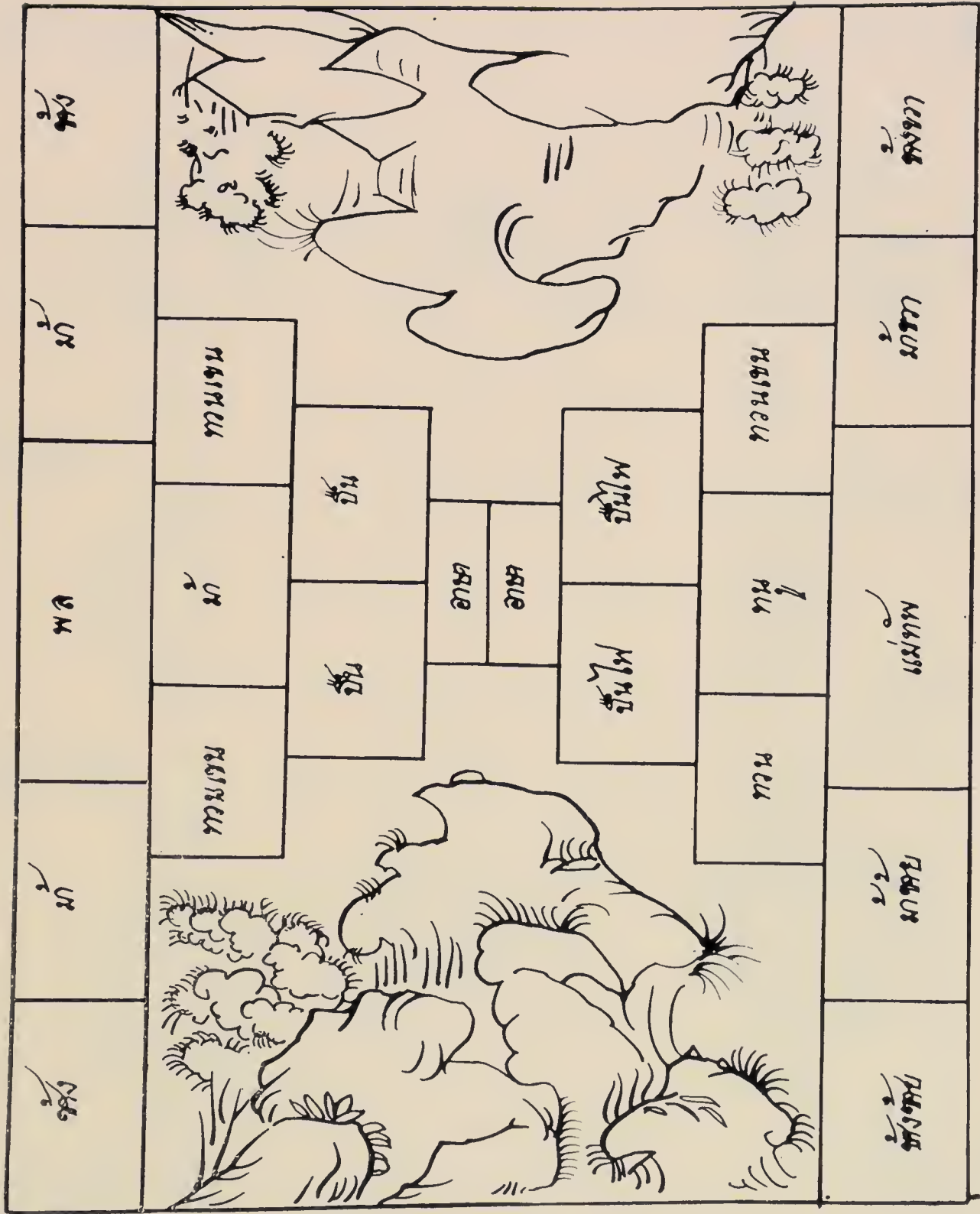
๑. คณะเสนาบดีผู้ใหญ่ในวังหน้าและกลางทั้งปวงเสด็จออกได้ ๗๒

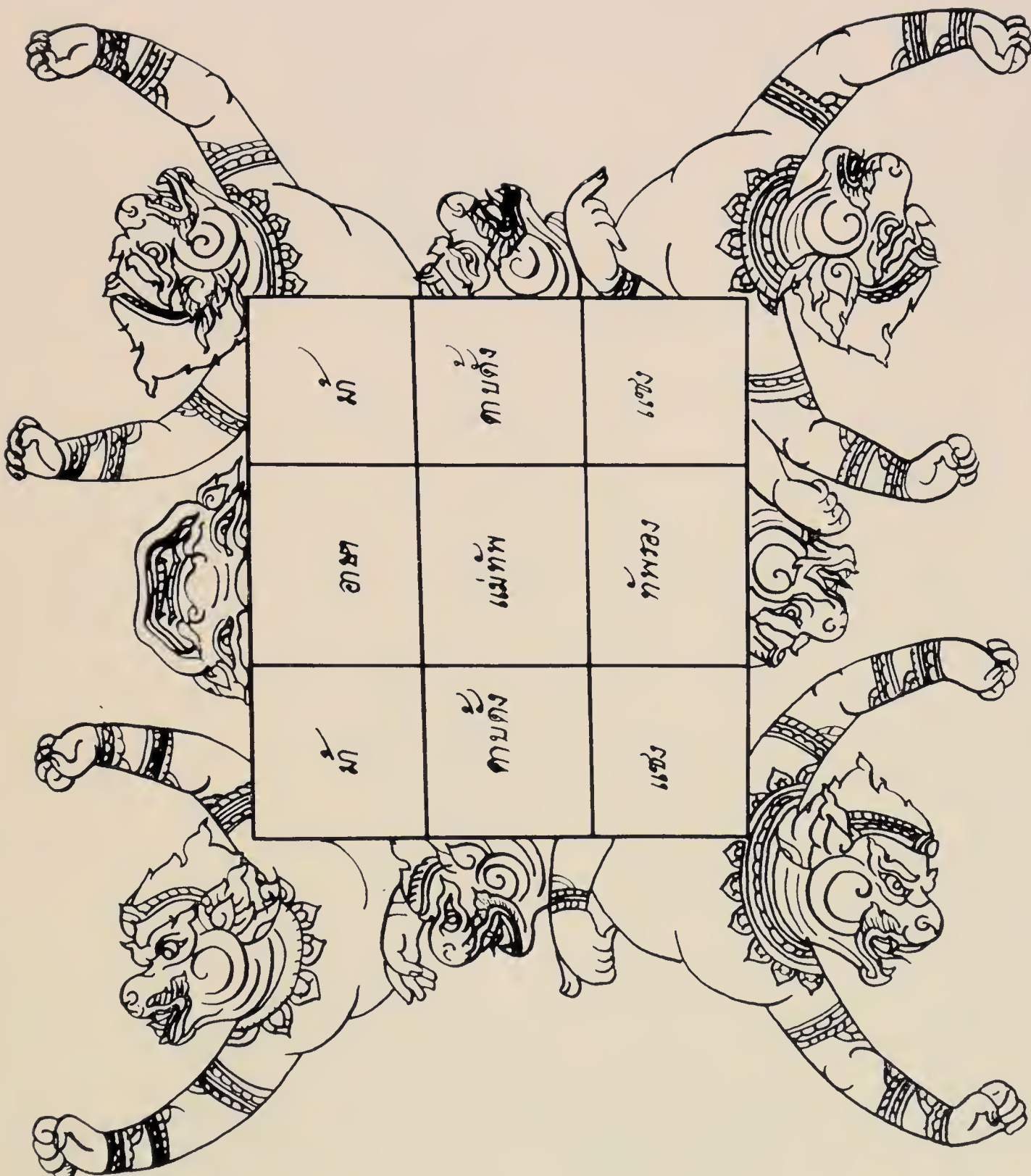

๑ อัมตะกัวยพยหเทิรททไปกลางเกอชองแคบ
ไฟ

ไฟชองทพยชดงนี้ไมเกิด

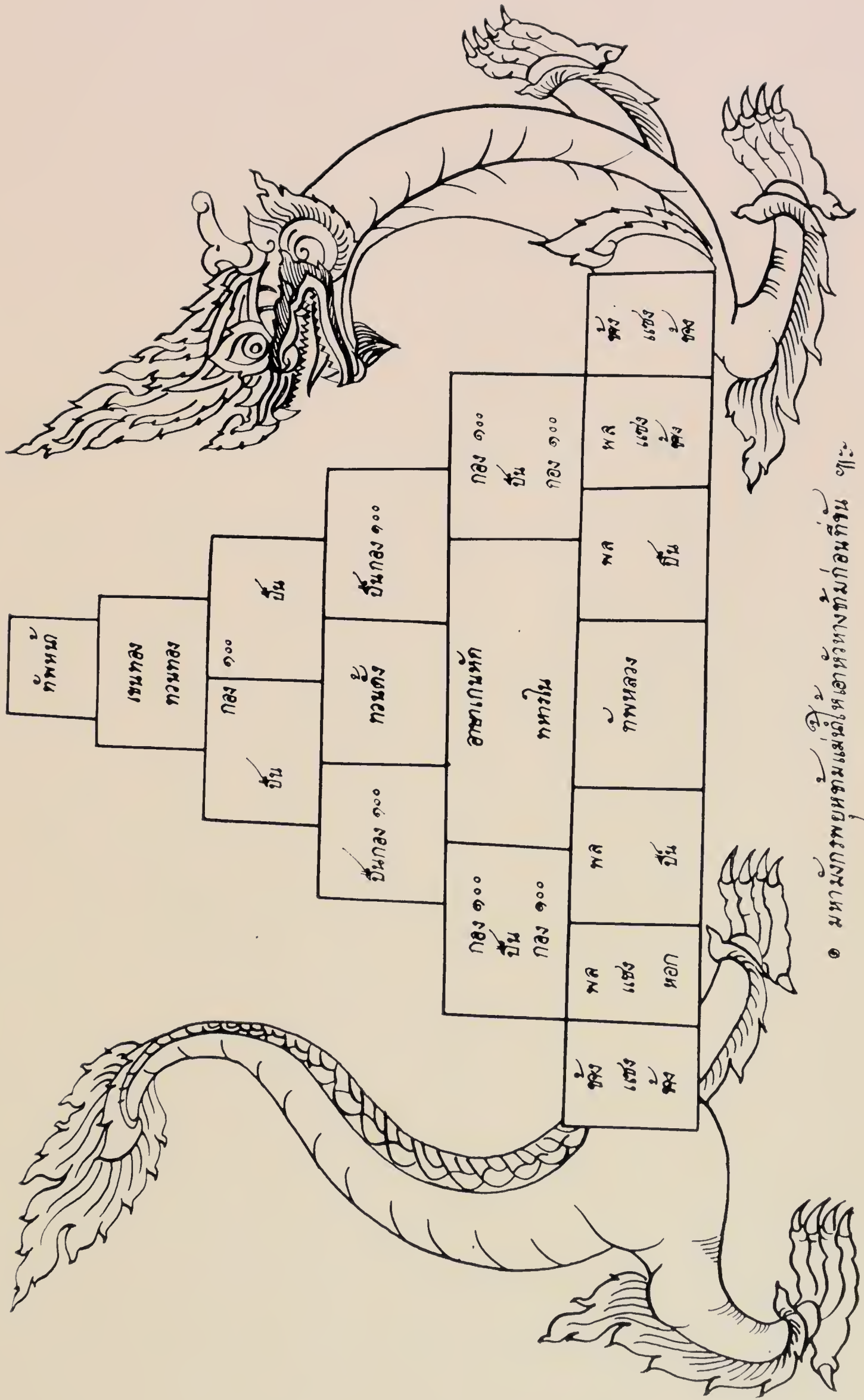

๑ ตรีเพชรพยุทงเงบ่าที่ชมนยกเดกรักใจ ๗๕

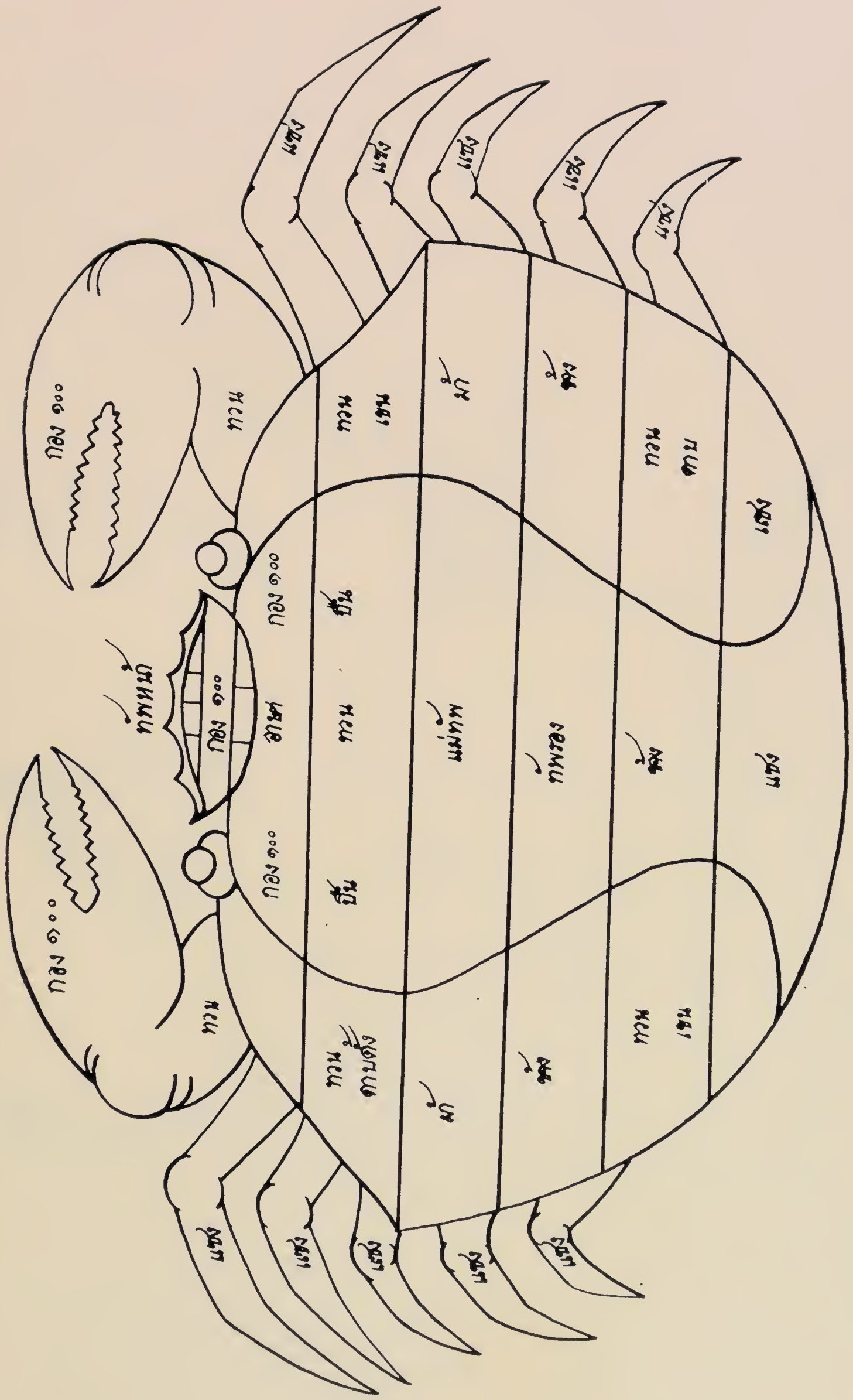
๑. มหามังการพยุหขามแม่ในเฝ้าหวางตามก่อนที่จีน ๗๒๖

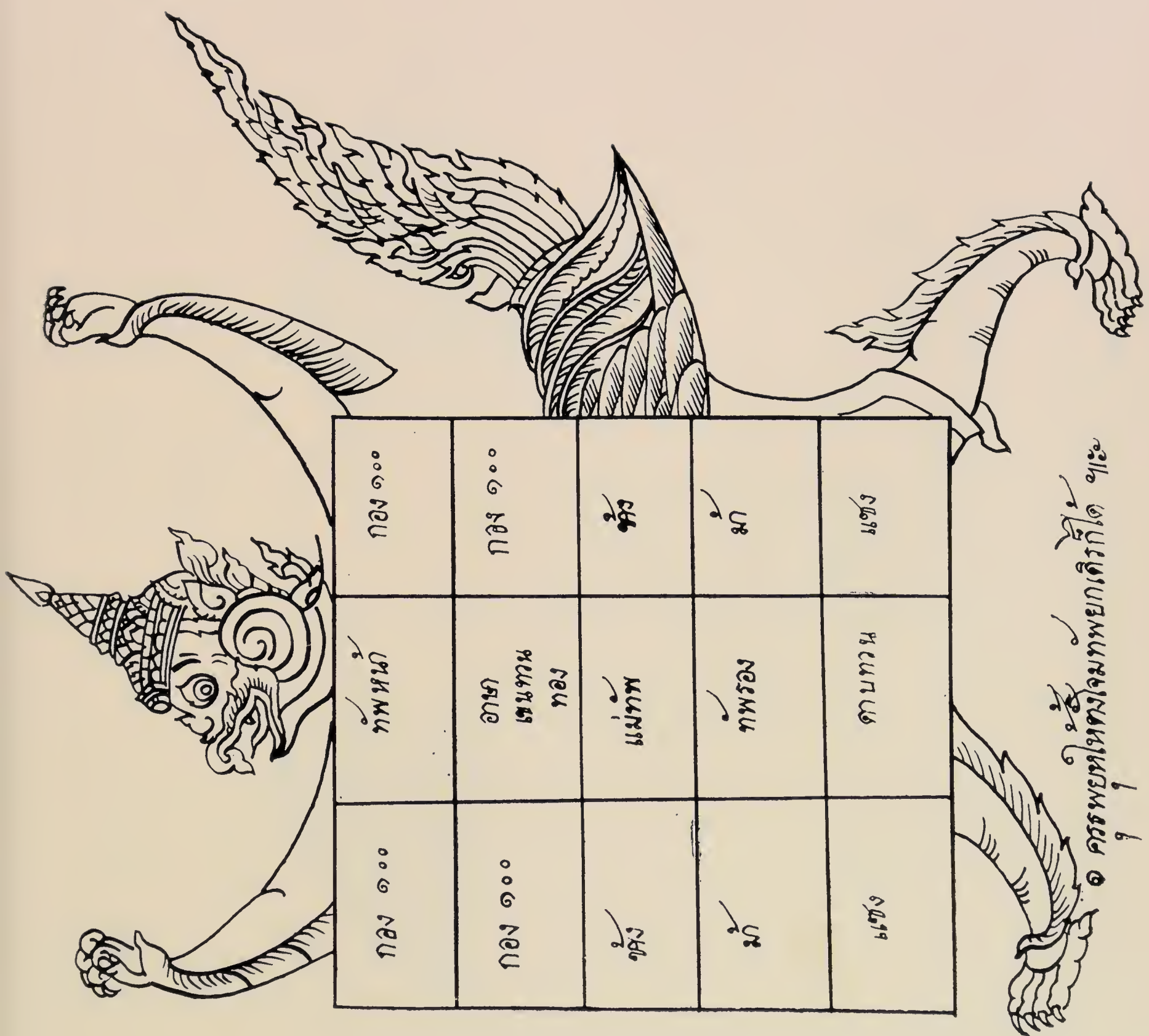

๑ การกักขังหอยน้ำจืด

เตรียม

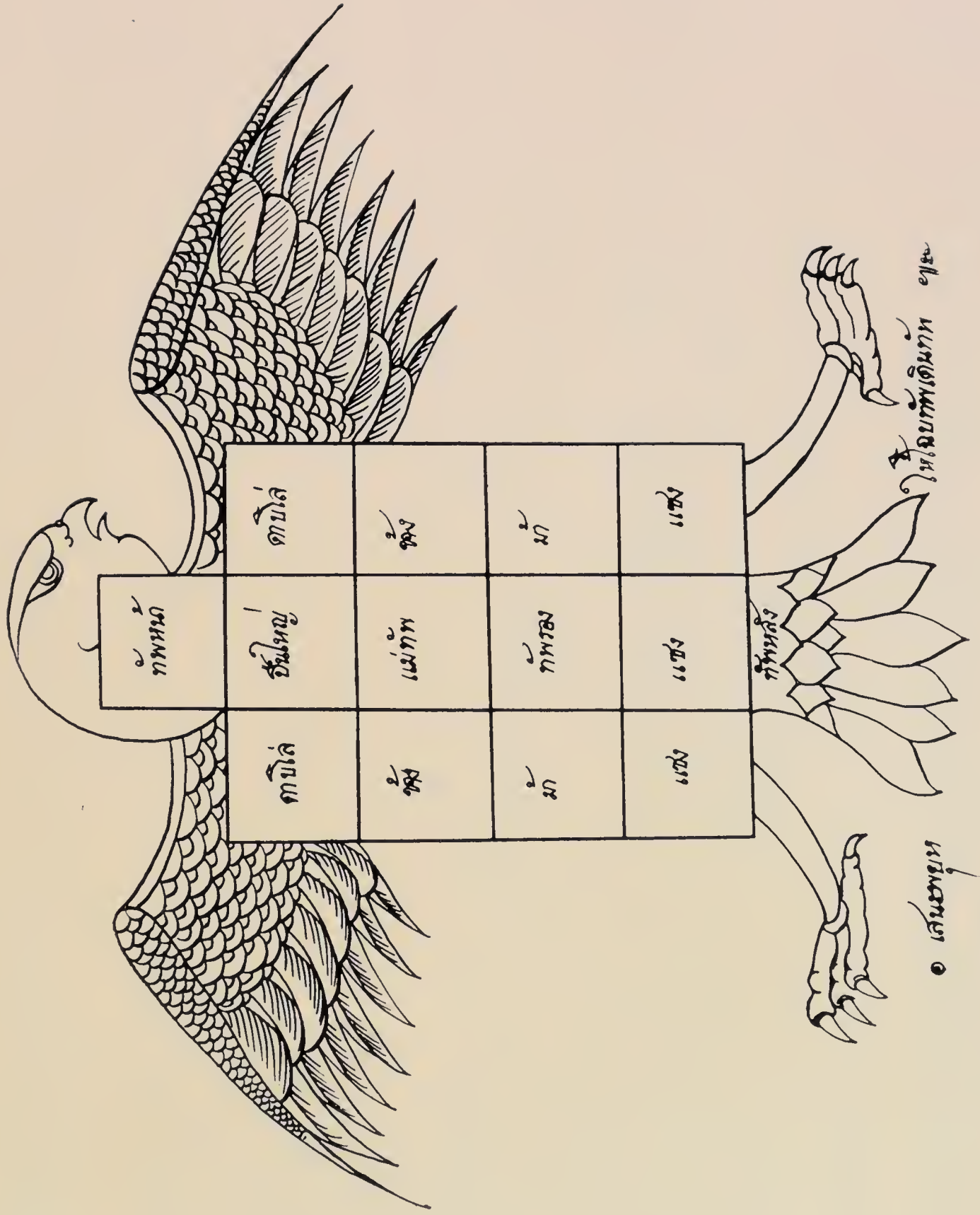

ก่ง ๑๐๐	ทพหน้า	ก่ง ๑๐๐
ก่ง ๑๐๐	ภาษา เสนทวน ท่ง	ก่ง ๑๐๐
ก่ง	แม่ทัพ	ก่ง
ม	ทพรอง	ม
แข่ง	ตานทวน	แข่ง

๑ ครรพตโทษเจมทพกเดีรกได้ ๗๕
๑ ๑

กพหม	ชันใหญ่	แม่ทัพ	กพรอง	กพิทลิ่ง
ทาบิล่	ตง	ม	แข่ง	แข่ง

ในอบทเติมท ๗๕

๐ เสนอขุม

๑ ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวาย พระอเนกนพนายนอกเป็นสตุฎกษัตริย์ที่กษัตริย์ ให้ทรงพิจารณาภายในคลองพระมหา
ศึก ^{ชัย} ถ้าพระวชิระออกเป็นชัย ให้ทรงพระแสงพระหัตถ์เป็นชัย ^{ขยา} ประชุมพระบาทเป็นชัย ^{ขยา} จงเสมอ ผู้มีพระภักดิ์
ตามทิศ แล้วทรงยกพระบาทเป็นชัยไปก่อน ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ แล้วทรงยกไป
ขึ้นจบพระบาทเป็นชัยเสมอ แล้วทรงยกพระบาทเป็นชัยไปแล้ว ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ แล้ว
ย่างพระบาทเป็นชัยไปจนจบ แล้วทรงยกพระบาทเป็นชัยไปอีก ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ แล้วเสด็จ
พระตำหนักขึ้นทรงพระที่นั่ง ๑ ถ้าพระวชิระออกพระเนืองของขยา ทรงพระแสงพระหัตถ์อีก ทรงขึ้นพระองค์ตำหนัก
ผู้มีพระภักดิ์ตามทิศ แล้วทรงยกพระบาทเป็นชัยก่อน ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ จึงทรงพระ

บาทเป็นชัยไปจนจบ แล้วทรงยกพระบาทเป็นชัยไป ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ แล้วทรงพระบาท
เป็นชัยไป ทรงบริกรรม อัญจนรัตนคุณิ ครบสามอย่างแล้ว เสด็จไปกระทำพิธีขึ้นทรงที่นั่ง
๑ ถ้าพระวชิระออกบริกรรมเสมอทั้งสองข้าง ทรงพระแสงสองพระหัตถ์ ทรงขึ้นผู้มีพระภักดิ์ตามทิศ แล้วทรงบริกรรม
อัญจนรัตนคุณิ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ อรรถ
ก็ แล้วเสด็จไปกระทำพิธีขึ้นทรงพระที่นั่ง อภิบาลพระแสงรัตนคุณิ ทำโรเบสที่เขยลา ปากค้ำกัษณียอนตาม
และฉิมหลอมเหลาเหล็กทั้งปวง ๑ ถ้าเสด็จแต่พระวชิระเพียงอย่างเดียว แล้วได้จะคุ้มแต่พระองค์ ถ้าหากพระวชิระ
ได้เลบประกอบทั้งนักขัตฤกษ์พลพร้อม พบกรมก็จะประกอบไปอนตามบทกลอนทุกิลพบท

๑ ถ้าจะเสด็จไปกระทำพิธีขึ้นทรงที่นั่ง ให้ได้พระวชิระเพียงอย่างเดียว อัญจนรัตนคุณิ
ชาติศักดิ์ศรี พระวชิระเป็นชาติ เสด็จให้กระทำค้ำกัษณียอนตามบทกลอนทุกิลพบท
จึงกระทำการตอบแทนได้ไซ้พระ
ขอเดชะฯ

